

ภาวะสังคมไทย

Social situation and outlook

ไตรมาสหนึ่ง ปี 2563

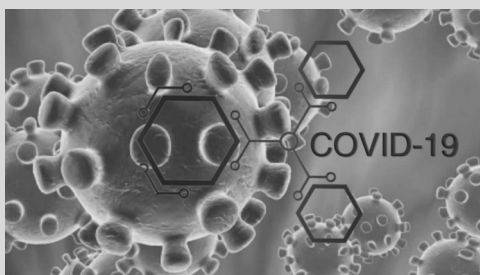
ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม 2563

สถานการณ์ทางสังคมที่สำคัญ

- การเลิกเรียนกลางคัน : ความเสี่ยงของอนาคตเยาวชนไทย การออกจากระบบการศึกษาเป็นจำนวนมาก มีสาเหตุหลักจากความยากจน ซึ่งส่งผลกระทบต่อทักษะและรายได้ของเด็กในอนาคต เกิดเป็นวัฏจักรความยากจนในระยะยาว และเป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มผลิตภาพของประเทศ
- พฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือนไทยและความเสี่ยงทางการเงิน ครัวเรือนไทยสะสมความเสี่ยงทางการเงินหลายประการทั้งด้านโครงสร้างหนี้ครัวเรือนที่เป็นอยู่และพฤติกรรมการใช้จ่ายที่สูงกว่ารายได้ที่เน้นการบริโภคที่ตอบสนองความพึงพอใจเป็นหลัก รวมทั้งทัศนคติทางลบเกี่ยวกับการใช้จ่ายและการวางแผนทางการเงิน เมื่อประกอบกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจจึงส่งผลให้ครัวเรือนต่างๆ ได้รับผลกระทบมากขึ้น

บทความเรื่อง

“วิกฤต COVID-19 : บทเรียนเพื่อการก้าวต่อไปอย่างมีภูมิคุ้มกัน”

การแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนต้องปรับเปลี่ยน ถือเป็นบทเรียนของประชาคมโลกที่จะได้เรียนรู้ร่วมกันเพื่อรับมือกับโรคอุบัติใหม่อย่างมีภูมิคุ้มกันในอนาคต

ความเคลื่อนไหวทางสังคม

การจ้างงานลดลงต่อเนื่อง แต่อัตราการว่างงานเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ขณะที่ผลกระทบ COVID-19 ยังไม่สะท้อนในไตรมาสที่ 1 และค่าจ้างเพิ่มขึ้นเล็กน้อย

การเจ็บป่วยด้วยโรคเฝ้าระวังลดลง แต่ประชาชนยังต้องป้องกันตัวเองจากการแพร่ระบาดของเชื้อ COVID-19 รวมถึงภาวะเครียด และการฆ่าตัวตาย

คดีอาญารวมลดลง โดยภาครัฐต้องเฝ้าระวังการประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน และการก่อความรุนแรงจากภาวะเครียดและการไม่มีรายได้

การเกิดอุบัติเหตุและผู้เสียชีวิตลดลง จากการลดการเคลื่อนย้ายประชาชน เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อ COVID-19

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

962 ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100

www.social.nesdc.go.th

ความเคลื่อนไหวทางสังคม

จ้างงานลดลง 0.7%

การจ้างงานลดลงร้อยละ 0.7 จากการหดตัวของ
การจ้างงานภาคเกษตรกรรมร้อยละ 3.7 แต่การจ้างงาน
นอกภาคเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.5 อัตราการ
ว่างงานเท่ากับ 1.03 ค่าจ้างแรงงานภาคเอกชนเพิ่มขึ้น

ผู้ป่วยโรคเฝ้าระวัง ลดลง 19.5%

ผู้ป่วยโรคเฝ้าระวังโดยรวมลดลงร้อยละ 19.5 โดยผู้ป่วย
โรคไข้หวัดใหญ่และโรคไข้เลือดออกลดลงร้อยละ 26.6
และ 42.0 ตามลำดับ โรคอุบัติใหม่ ไวรัส COVID-19
ทำให้มีจำนวนผู้ป่วยกว่า 3 พันราย

คดีอาญาลดลง 4.8%

คดีอาญาลดลงร้อยละ 4.8 โดยคดีชีวิตร่างกายและเพศ
ลดลงร้อยละ 13.7 คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินลดลง
ร้อยละ 5.3 และคดียาเสพติดลดลงร้อยละ 4.4

หนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5.0%

ไตรมาสปี 2562 หนี้สินครัวเรือน 13.47 ล้านล้านบาท
ขยายตัวร้อยละ 5.0 ชะลอลงจากร้อยละ 5.5 ใน
ไตรมาสก่อน และคิดเป็นสัดส่วนต่อ GDP เท่ากับร้อยละ
79.8 ขณะนี้สัดส่วน NPL เพื่อการอุปโภคบริโภคต่อ
สินเชื่อรวมอยู่ที่ 3.23

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ย เพิ่มขึ้น 3.0%

การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ยเพิ่มขึ้น
ร้อยละ 3.0 ต้องเฝ้าระวังอันตรายและความเสี่ยงของ
ผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่เป็นประจำ
ที่อาจติดเชื้อ COVID-19 ได้ง่ายกว่าบุคคลทั่วไป

อุบัติเหตุจราจรลดลง 6.4%

การเกิดอุบัติเหตุจราจรทางบกและผู้เสียชีวิตลดลง
ร้อยละ 6.4 และ 20.8 ตามลำดับ ช่วงเทศกาลสงกรานต์
ซึ่งภาครัฐได้งดการจัดเทศกาลแต่มีการเกิดอุบัติเหตุ
ช่วงดังกล่าว 1,308 ครั้ง มีผู้บาดเจ็บ 1,260 ราย และ
เสียชีวิต 167 ราย ลดลงร้อยละ 60.8 63.4 และ 56.7
ตามลำดับ

ความเคลื่อนไหวทางสังคมรายไตรมาส

1. สถานการณ์ด้านแรงงาน

การจ้างงานลดลงต่อเนื่อง แต่อัตราการว่างงานเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ขณะที่ผลกระทบ COVID-19 ยังไม่สะท้อนในไตรมาสที่ 1 ปี 2563 และค่าจ้างเพิ่มขึ้นเล็กน้อย

ไตรมาสหนึ่ง ปี 2563 ผู้มีงานทำมีจำนวนทั้งสิ้น 37,424,213 คน ลดลงจากไตรมาสเดียวกันของปี 2562 ร้อยละ 0.7 จากการจ้างงานในภาคเกษตรกรรมที่ลดลงร้อยละ 3.7 ซึ่งได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยแล้งที่มีความรุนแรงและต่อเนื่องตั้งแต่กลางปี 2562 ขณะที่การจ้างงานนอกภาคเกษตรกรรมยังคงขยายตัวได้เล็กน้อยที่ร้อยละ 0.5 จากการขยายตัวของการจ้างงานในสาขาโรงแรมและภัตตาคาร และสาขาการศึกษา ขณะที่สาขาการผลิต สาขาก่อสร้าง การขายส่ง/ขายปลีกยังมีการจ้างงานลดลง

ตาราง 1 ผลสำรวจภาวะการทำงานของประชากรไตรมาสหนึ่ง ปี 2563

	จำนวน (หน่วย: ล้านคน)					การเปลี่ยนแปลง (%YOY)				
	2562				2563	2562				2563
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
กำลังแรงงานรวม	38.4	38.4	38.0	38.0	38.2	0.6	-0.2	-2.0	-1.1	-0.4
1. ผู้มีงานทำ	38.7	37.8	37.5	37.5	37.4	0.9	-0.3	-2.1	-1.1	-0.7
(การทำงานต่ำกว่าระดับ)*	0.3	0.2	0.2	0.2	0.3	-30.6	-9.1	-39.6	-0.9	-15.4
1.1 ภาคเกษตร	11.2	11.5	12.6	12.0	10.8	-4.2	-4.0	-1.8	-1.6	-3.7
1.2 นอกภาคเกษตร	26.5	26.3	24.9	25.5	26.7	3.2	1.5	-2.3	-0.9	0.5
- อุตสาหกรรมการผลิต	6.3	6.3	5.8	6.1	6.2	1.0	-0.5	-5.2	-3.9	-1.4
- ก่อสร้าง	2.3	2.4	2.0	2.1	2.3	10.5	6.2	-2.2	0.2	-0.2
- ขายส่ง/ค้าปลีก	6.4	6.3	6.0	6.3	6.3	2.4	-0.4	-4.1	0.1	-1.1
- โรงแรม ภัตตาคาร	2.8	2.9	2.9	2.8	2.9	-0.2	1.1	3.1	-0.7	3.7
- การขนส่ง/เก็บสินค้า	1.3	1.3	1.3	1.3	1.3	5.1	7.2	1.0	0.1	-0.8
- การศึกษา	1.2	1.2	1.1	1.1	1.3	-0.5	3.1	-1.9	-3.1	10.2
- อื่นๆ	6.2	6.0	5.7	5.7	6.2	5.9	2.5	-0.6	-0.3	1.3
2. จำนวนผู้ว่างงาน**	0.35	0.38	0.39	0.37	0.39	-25.9	-8.3	5.5	3.5	12.3
อัตราการว่างงาน (%)	0.92	0.98	1.04	1.04	1.03					
3. แรงงานรอฤดูกาล	0.3	0.3	0.1	0.1	0.4	0.4	40.3	53.7	2.0	20.2
สัดส่วนต่อกำลังแรงงาน (%)	1.0	0.8	0.2	0.3	1.0					
4. ชั่วโมงทำงานเฉลี่ย/สัปดาห์ (เอกชน)	43.5	46.4	46.7	46.4	42.8	-2.6	0.1	0.4	-0.6	-1.6
5. ชั่วโมงทำงานเฉลี่ย/สัปดาห์ (รวม)	41.3	43.0	43.5	43.2	40.8	-1.5	-0.4	0.4	-0.8	-1.2
5.1 ผู้ทำงานน้อยกว่า 10 ชม.***	0.9	0.6	0.3	0.4	0.9	6.7	-7.1	-29.3	12.5	11.0
- ต้องการทำงานเพิ่ม	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	-30.6	-9.1	-16.6	45.1	6.5
- ไม่ต้องการทำงานเพิ่ม	0.8	0.5	0.2	0.4	0.9	12.0	-6.9	-31.1	9.6	11.4
5.2 ผู้ทำงานน้อยกว่า 35 ชม.***	8.7	6.0	5.4	5.7	8.9	12.6	0.7	-12.1	2.3	1.7
- ต้องการทำงานเพิ่ม	0.3	0.2	0.2	0.2	0.3	0.0	-15.3	-39.6	-0.9	-15.4
- ไม่ต้องการทำงานเพิ่ม	8.4	5.8	5.2	5.5	8.6	13.2	1.4	-10.6	2.5	2.4
5.3 ผู้ทำงาน 40 ชม. ขึ้นไป	24.8	27.4	27.4	27.1	24.4	-2.7	-0.6	-0.6	-2.1	-1.8
5.4 ผู้ทำงาน 50 ชม. ขึ้นไป	6.5	7.0	7.0	6.6	5.9	-7.9	-6.3	-7.9	-10.8	-9.0
6. จำนวนผู้ว่างงานแฝง	0.4	0.3	0.12	0.16	0.45	-7.2	28.8	20.3	11.2	17.7
อัตราการว่างงานแฝง (%)	1.0	0.8	0.3	0.4	1.2					

หมายเหตุ: * ทำงานต่ำกว่า 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์และต้องการทำงานเพิ่ม (นับรวมผู้ที่ทำงาน 0 ชั่วโมงต่อสัปดาห์)

** (1) ผู้ว่างงาน หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้ทำงานและไม่มีการประจำแต่ได้หางาน สมัครงานหรือรอการบรรจุงาน และผู้ที่ไม่ได้หางานทำแต่พร้อมจะทำงานในระหว่าง 30 วันก่อนวันสัมภาษณ์ (2) ผู้ว่างงานแฝง คือ ผู้ที่ทำงานน้อยกว่า 10 ชม./สัปดาห์ และต้องการทำงานเพิ่ม ผู้รอฤดูกาล และ (3) อัตราการว่างงานแฝง = ผู้ว่างงานแฝง/กำลังแรงงาน

*** นับรวมผู้ที่ทำงาน 0 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

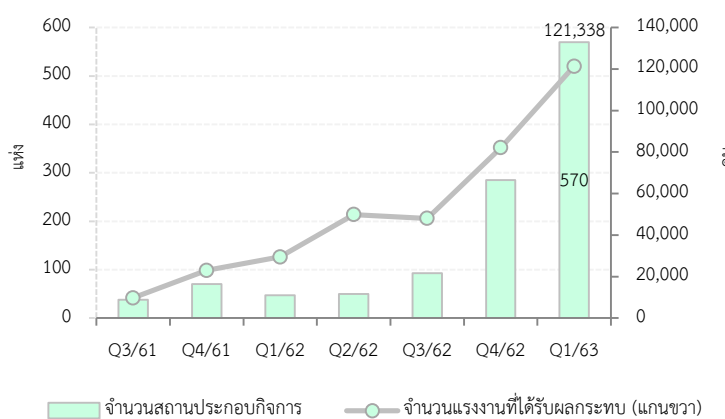
ทั้งนี้ การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ยังไม่แสดงผลกระทบในจำนวนการจ้างงานภาคบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากนัก ส่วนหนึ่งเนื่องจากในช่วงเดือนมกราคม-ต้นมีนาคม การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ยังคงจำกัดอยู่ในบางพื้นที่ และผู้ประกอบการยังรอดูสถานการณ์ของผลกระทบ

อย่างไรก็ตาม มีสัญญาณของผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ต่อการจ้างงานคือ ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยภาคเอกชนลดลงเท่ากับ 42.8 ชั่วโมง/สัปดาห์ จาก 43.5 ชั่วโมง/สัปดาห์ในช่วงเดียวกันปีที่แล้ว โดยผู้ที่ทำงานมากกว่า 50 ชั่วโมงขึ้นไป/สัปดาห์ ลดลงร้อยละ 9.0 ขณะเดียวกันจำนวนผู้ที่ทำงานน้อยกว่า 10 และ 35 ชั่วโมง/สัปดาห์ เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.0 และ 1.7 ตามลำดับ นอกจากนี้ สถานประกอบการมีการขอใช้มาตรา 75 ในการหยุดกิจการชั่วคราวมีจำนวนทั้งสิ้น 570 แห่ง และมีแรงงานที่ต้องหยุดงานแต่ยังได้รับเงินเดือน 121,338 คน จำนวนแรงงานที่ได้รับผลกระทบเพิ่มขึ้น 4 เท่าจากช่วงเดียวกันของปีก่อน

ค่าจ้างแรงงานที่ไม่รวมผลประโยชน์ตอบแทนอื่นเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ค่าจ้างที่แท้จริงภาคเอกชนเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 อยู่ที่ 12,539 บาท/เดือน ส่วนหนึ่งเป็นผลการปรับขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2563 เฉลี่ยทั้งประเทศร้อยละ 1.6 หรือเพิ่มขึ้น 5-6 บาท/วัน ผลผลิตภาพแรงงานลดลงร้อยละ 1.0 เป็นการลดลงจากทั้งภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม

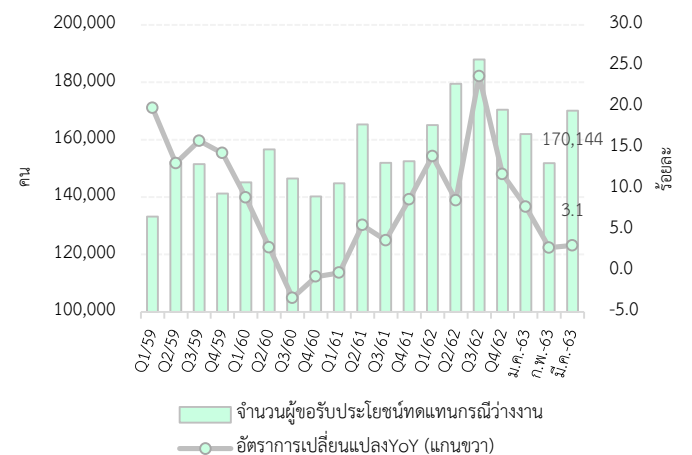
ผู้ว่างงานมีจำนวนทั้งสิ้น 394,520 คน หรือคิดเป็นอัตราการว่างงานร้อยละ 1.03 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.92 จากช่วงเดียวกันปีที่แล้ว สอดคล้องกับผู้ขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงานในไตรมาส 1 ปี 2563 มีจำนวน 170,144 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 3 และมีผู้ว่างงานแฝงจำนวน 448,050 คน คิดเป็นอัตราการว่างงานแฝงที่ร้อยละ 1.2 เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.7 จากช่วงเดียวกันของปีก่อน

แผนภาพ 1 จำนวนสถานประกอบการที่ขอใช้ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน มาตรา 75 และจำนวนแรงงานที่ได้รับผลกระทบ

ที่มา: กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

แผนภาพ 2 จำนวนผู้ประกันตนมาตรา 33 ที่ขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงาน

ที่มา: สำนักงานประกันสังคม

ปัจจัยที่กระทบต่อการจ้างงาน ปี 2563

1. **การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19** ข้อมูล ณ วันที่ 22 พฤษภาคม 2563 มีประเทศที่มีการติดเชื้อไวรัส COVID-19 จำนวน 211 ประเทศ 2 เขตบริหารพิเศษ และมีผู้ติดเชื้อกว่า 5.19 ล้านคน โดยประเทศไทยพบผู้ติดเชื้อใน 68 จังหวัด การแพร่ระบาดเป็นวงกว้างส่งผลให้มีการยกเลิกการเดินทางระหว่างประเทศ และประกาศปิดสถานที่เพื่อลดการติดเชื้อ รวมถึงหยุดการเดินทางระหว่างพื้นที่ ส่งผลให้บางกิจการต้องหยุดดำเนินการชั่วคราว รวมถึงการลดชั่วโมงการทำงาน การเลิกจ้าง จากการประเมินผลกระทบของ COVID-19 ต่อแรงงาน พบว่า COVID-19 ทำให้แรงงานมีความเสี่ยงต่อการถูกเลิกจ้างทั้งสิ้น 8.4 ล้านคน¹ แบ่งเป็นแรงงาน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) แรงงานในภาคการท่องเที่ยวซึ่งมีแรงงานจำนวนทั้งสิ้น 3.6 ล้านคน (ไม่รวมสาขาการค้าส่ง และการค้าปลีก) จะได้รับผลกระทบจากการลดลงของนักท่องเที่ยวต่างชาติ และการท่องเที่ยวในประเทศ โดยผู้ประกอบการบางส่วนยังพยายามรักษากิจการจ้างงานไว้ โดยคาดว่าแรงงานในภาคการท่องเที่ยวจะได้รับผลกระทบประมาณ 2.5 ล้านคน (2) แรงงานในภาคอุตสาหกรรมซึ่งจะได้รับผลกระทบจากตั้งแต่ก่อน COVID-19 จากสงครามการค้า และต่อเนื่องมาจนถึงการแพร่ระบาดของ COVID-19 จากการลดลงของอุปสงค์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม บางอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าขายในประเทศยังขยายตัวได้ เช่น อุตสาหกรรมอาหาร และเครื่องดื่ม หรือของใช้ที่จำเป็น รวมทั้งอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมจากทั้งหมด 5.9 ล้านคน คาดว่ามีผู้ได้รับผลกระทบ 1.5 ล้านคน และ (3) การจ้างงานในภาคบริการอื่นที่ไม่ใช่การท่องเที่ยวในกลุ่มนี้จะได้รับผลกระทบจากมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของภาครัฐจากการปิดสถานที่ เช่น สถานศึกษา หรือสถานที่ที่มีการรวมกลุ่มของคนจำนวนมาก เช่น ตลาดสด สนามกีฬา ห้างสรรพสินค้า ซึ่งกลุ่มนี้มีการจ้างงานจำนวน 11.8 ล้านคน คาดว่าจะได้รับผลกระทบประมาณ 4.4 ล้านคน

2. **ผลกระทบจากภัยแล้งต่อภาคเกษตรกรรม** ภาวะภัยแล้งตั้งแต่กลางปี 2562 และต่อเนื่องถึงไตรมาสหนึ่ง ปี 2563 ส่งผลให้การจ้างงานภาคเกษตรลดลง และมีจำนวนแรงงานที่รอฤดูกาล 3.7 แสนคน สูงที่สุดในรอบ 7 ปี โดย ณ เดือนเมษายน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ประกาศเขตให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (ภัยแล้ง) จำนวน 26 จังหวัด กระจายไปในทุกภูมิภาคและมีเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบประมาณ 3.9 ล้านคน ซึ่งนอกจากภัยแล้งจะกระทบเกษตรกรในพื้นที่ที่มีปัญหาโดยตรงแล้ว เกษตรกรในพื้นที่อื่นที่มีปริมาณน้ำน้อยและไม่สามารถทำกิจกรรมทางการเกษตรก็ได้รับผลกระทบอีกจำนวน 2.1 ล้านคน รวมเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบทั้งสิ้น 6 ล้านคน (ผลกระทบจากภัยแล้งเท่านั้น) ทั้งนี้ ผลกระทบจากปัญหาภัยแล้งจะสะท้อนในจำนวนแรงงานรอฤดูกาลที่จะปรับตัวเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันจะทำให้ราคาสินค้าเกษตรปรับตัวสูงขึ้นซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องไปถึงค่าครองชีพของประชาชน และทำให้ภาคเกษตรกรรมไม่สามารถดูดซับแรงงานที่ว่างงานจากภาคเศรษฐกิจอื่นที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ได้อย่างเต็มที่

ผลกระทบต่อภาพรวมการว่างงาน ปี 2563

ทั้งนี้ คาดว่าผลกระทบของการแพร่ระบาดเชื้อ COVID-19 และปัญหาภัยแล้ง ต่อการจ้างงาน การว่างงาน จะปรากฏผลชัดเจนเป็นลำดับตั้งแต่ไตรมาสที่สอง และชัดเจนมากขึ้นในช่วงครึ่งหลังของปี อย่างไรก็ตาม คาดว่าในปี 2563 อัตราการว่างงานจะอยู่ในช่วงร้อยละ 3-4 หรือตลอดทั้งปีมีผู้ว่างงานไม่เกิน 2 ล้านคน เนื่องจาก (1) สถานการณ์การแพร่ระบาดเริ่มควบคุมได้และ

¹ ประเมินจากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร (LFS) ไตรมาสสี่ ปี 2562 เฉพาะกลุ่มลูกจ้างเอกชน และผู้ประกอบการอาชีพอิสระนอกภาคเกษตรกรรม

ในช่วงครึ่งหลังของเดือนพฤษภาคมเริ่มผ่อนคลายมาตรการควบคุมทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจบางประเภทสามารถเปิดดำเนินการได้มากขึ้น (2) รัฐบาลมีมาตรการในการช่วยเหลือ และฟื้นฟูเศรษฐกิจ โดยเน้นกระตุ้นให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่ และ (3) ภาคเกษตรกรรมจะสามารถรองรับแรงงานที่ว่างงานได้บางส่วนแม้ว่าจะมีปัญหาภัยแล้ง

ประเด็นที่ต้องติดตาม

1. **ความครอบคลุมของมาตรการช่วยเหลือ** ทั้งแรงงานที่ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 และเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภาวะภัยแล้ง ปัจจุบันรัฐบาลมีมาตรการช่วยเหลือประชาชนโดยมีเป้าหมายทั้งสิ้น 37 ล้านราย แบ่งเป็นเกษตรกร 10 ล้านราย กลุ่มผู้ประกันตน 11 ล้านราย กลุ่มอาชีพอิสระ 16 ล้านราย ซึ่งต้องพิจารณาให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเข้าถึงมาตรการช่วยเหลือดังกล่าว โดยจากผลสำรวจปัญหาและความต้องการของธุรกิจของ สศช. พบว่า ยังมีพนักงาน แรงงาน ลูกจ้าง และผู้ประกอบการอาชีพอิสระที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือ ร้อยละ 88 และกลุ่มที่ไม่รู้เกี่ยวกับมาตรการ รวมถึงไม่รู้ว่าจะต้องทำอะไรเพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือประมาณร้อยละ 22
2. **การผ่อนคลายมาตรการควบคุม และความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดรอบสอง** ทั้งนี้ การผ่อนคลายมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดอาจส่งผลให้มีการกลับมาะบาดรอบ 2 ได้ หากไม่ปฏิบัติตามแนวทางอย่างเคร่งครัด คือ การเว้นระยะห่าง การใส่หน้ากากอนามัย การรักษาความสะอาด ซึ่งต้องมีการติดตาม ตรวจสอบมาตรการป้องกันของสถานประกอบการ และการปฏิบัติตามของประชาชนอย่างใกล้ชิด
3. **การติดตามภาวะการเลิกจ้างและการว่างงาน** แม้ว่าปัจจุบันมีการผ่อนคลายมาตรการควบคุม แต่แรงงานบางกลุ่มจะยังไม่สามารถกลับมาทำงานได้เช่นเดิม เช่น แรงงานในภาคการท่องเที่ยว แรงงานในอุตสาหกรรมส่งออก เช่น รถยนต์ ฯลฯ เนื่องจากอุปสงค์ในต่างประเทศลดลง และการท่องเที่ยวยังเชื่อมโยงกับมาตรการของต่างประเทศด้วย อาทิ มาตรการยกเลิกการบินระหว่างประเทศ และการหยุดกิจการชั่วคราวของต่างประเทศ ซึ่งหากผู้ประกอบการไม่สามารถจ้างงานต่อได้จะมีแรงงานจำนวนหนึ่งที่ถูกเลิกจ้าง ขณะเดียวกันในช่วงเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม จะมีแรงงานจบใหม่เข้าสู่ตลาดประมาณ 5.2 แสนคน ซึ่งอาจไม่มีตำแหน่งงานรองรับ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีมาตรการสร้างงาน และจ้างงานที่เพียงพอเพื่อรองรับผู้ที่มีความเสี่ยงที่จะหางานทำไม่ได้
4. **การเตรียมความพร้อมของแรงงานเพื่อรองรับการฟื้นตัว** ในช่วงการระบาดของเชื้อ COVID-19 ผู้ประกอบการ/ธุรกิจมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน และมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน/ติดต่อสื่อสารมากขึ้น ทำให้การทำงานบางประเภทไม่ถูกจำกัดในเรื่องสถานที่ การผลิตที่ใช้เครื่องจักร/หุ่นยนต์จะไม่ได้รับผลกระทบเมื่อมีข้อจำกัดเกี่ยวกับแรงงาน ซึ่งแรงงานจะต้องมีการเตรียมความพร้อมที่จะปรับตัวเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของธุรกิจ หรือการสร้างทักษะใหม่เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางอาชีพหรือลักษณะการทำงาน

2. หนี้สินครัวเรือน

หนี้สินครัวเรือนในไตรมาสสี่ ปี 2562 เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.0 สะท้อนตัวลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 5.5 จากไตรมาสก่อน แนวโน้มหนี้สินครัวเรือนในไตรมาสหนึ่ง ปี 2563 ยังคงชะลอตัวลงจากไตรมาสก่อน แต่สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP มีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มขึ้นจากผลการหดตัวของเศรษฐกิจ ในขณะที่ภาพรวมคุณภาพสินเชื่อดีด้อยลง

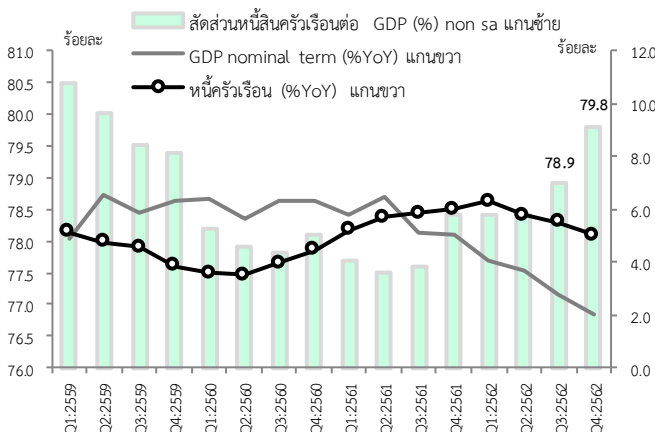
หนี้สินครัวเรือนชะลอตัวต่อเนื่อง หนี้สินครัวเรือนในไตรมาสสี่ ปี 2562 มีมูลค่า 13.47 ล้านล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 5.0 ชะลอลงจากร้อยละ 5.5 ในไตรมาสก่อน โดยเป็นผลจากสินเชื่อทุกประเภทปรับตัวชะลอลง ขณะที่สัดส่วนหนี้สินครัวเรือนต่อ GDP อยู่ที่ร้อยละ 79.8 สูงสุดในรอบ 14 ไตรมาส นับตั้งแต่ไตรมาสที่ 3 ปี 2559 เป็นต้นมา เนื่องจากเศรษฐกิจไทยชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่องและเร็วกว่าการชะลอตัวของหนี้สินครัวเรือน

ตาราง 2 หนี้สินครัวเรือน (สินเชื่อจากสถาบันการเงิน)

ณ สิ้นระยะเวลา	2561				2562			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
หนี้สินครัวเรือน (ล้านล้านบาท)	12.20	12.37	12.55	12.83	12.97	13.08	13.25	13.47
%YOY	5.2	5.7	5.8	6.0	6.3	5.8	5.5	5.0
- สถาบันรับฝากเงิน (%YOY)	5.1	5.5	5.6	5.6	5.7	5.0	4.7	4.1
- สถาบันการเงินอื่น (%YOY)	6.0	7.3	7.8	8.6	10.9	11.4	12.0	11.4
สัดส่วนต่อ GDP (%)	77.7	77.5	77.6	78.4	78.4	78.4	78.9	79.8

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

แผนภาพ 3 สัดส่วนหนี้สินครัวเรือนต่อ GDP (Non SA)

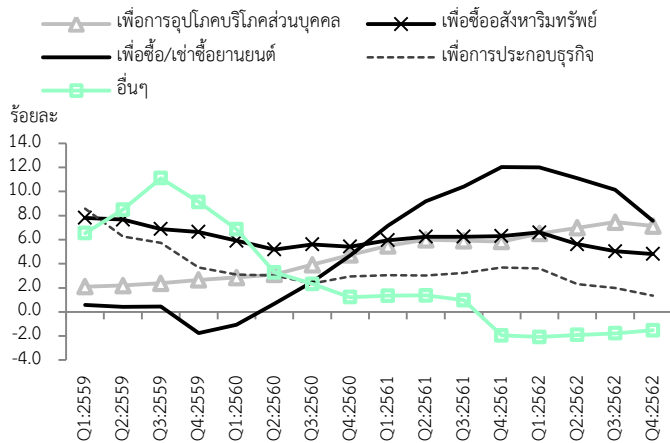

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย และ สศช.

เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนชะลอตัวลงในทุกประเภทสินเชื่อ โดยเฉพาะสินเชื่อเพื่อเช่า/ซื้อยานยนต์ เพื่อประกอบธุรกิจ และเพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคล ตามลำดับ โดยในไตรมาสที่ 4 ปี 2562 พบว่า

1. สินเชื่อเพื่ออสังหาริมทรัพย์ มีสัดส่วนร้อยละ 32.1 ของหนี้สินครัวเรือนทั้งหมด ขยายตัวร้อยละ 4.8 ชะลอลงจากร้อยละ 5.0 เป็นผลจากความต้องการสินเชื่อเพื่อซื้อที่อยู่อาศัยลดลงตามความเชื่อมั่นต่อภาวะเศรษฐกิจเป็นสำคัญ แม้ว่าในช่วงเดือนมกราคม 2563 ที่ผ่านมา ธปท. จะได้นำมาตรการผ่อนคลายนโยบายการเงินการกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยได้ง่ายขึ้นแล้วก็ตาม โดยตลาดอสังหาริมทรัพย์ยังคงมีอุปทานคงค้างในระดับสูงไม่ว่าจะเป็นบ้านเดี่ยวหรืออาคารชุด

แผนภาพ 4 อัตราการขยายตัวหนี้สินครัวเรือน จำแนกตามวัตถุประสงค์ (ร้อยละ)

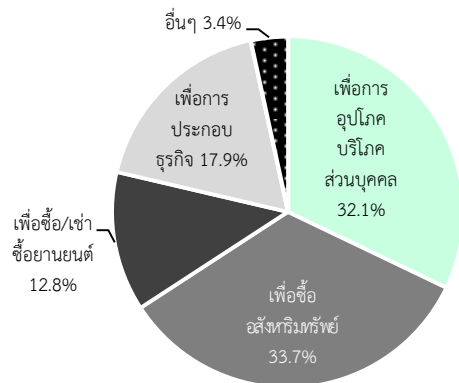

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

2. **สินเชื่อเพื่อยานยนต์** มีสัดส่วนร้อยละ 12.8 ขยายตัวร้อยละ 7.6 ชะลอตัวจากร้อยละ 10.1 ในไตรมาสที่ผ่านมา ต่ำสุดในรอบ 7 ไตรมาส สอดคล้องกับยอดจำหน่ายรถยนต์นั่งส่วนบุคคลและรถจักรยานยนต์ในไตรมาสที่ 4 ปี 2562 ที่ลดลงร้อยละ 16.4 และร้อยละ 7.3 เทียบกับการลดลงร้อยละ 6.5 และการขยายตัวร้อยละ 0.9 ในไตรมาสก่อน ตามลำดับ และสถาบันการเงินที่มีความระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อสินเชื่อมากขึ้น เนื่องจากความกังวลต่อภาวะเศรษฐกิจและการด้อยคุณภาพลงของผู้กู้

3. **สินเชื่อเพื่อประกอบธุรกิจ** มีสัดส่วนร้อยละ 17.9 ขยายตัวร้อยละ 1.3 ชะลอตัวจากร้อยละ 2.0 ในไตรมาสก่อน เป็นผลจากความเชื่อมั่นของธุรกิจที่ปรับตัวลดลง และความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินทั้งสินเชื่อธุรกิจขนาดใหญ่และธุรกิจ SMEs โดยเฉพาะการเริ่มเห็นสัญญาณหนี้ด้อยคุณภาพเพิ่มขึ้น ทำให้สถาบันการเงินอนุมัติผ่านการให้วงเงินสินเชื่อลดลงและต้องการหลักประกันเพิ่มขึ้น แม้ว่าความต้องการสินเชื่อจะเพิ่มขึ้นเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนสำหรับธุรกิจที่มีเงินทุนน้อยและได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ

แผนภาพ 5 โครงสร้างหนี้สินครัวเรือนของไทย ไตรมาสที่ 4 ปี 2562 (ร้อยละ)

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

4. **สินเชื่อเพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคล** มีสัดส่วนร้อยละ 32.1 ขยายตัวร้อยละ 7.1 ชะลอตัวเล็กน้อยจากร้อยละ 7.5 ในไตรมาสก่อน โดยเป็นผลมาจากการชะลอตัวของสินเชื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคล และสินเชื่อบัตรเครดิตเป็นหลัก ขณะที่สินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับของ ธปท. และสินเชื่ออื่นๆ (ไม่สามารถระบุวัตถุประสงค์ได้) ปรับตัวเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับความเชื่อมั่นต่อภาวะเศรษฐกิจ ทำให้ความต้องการสินเชื่อเพื่ออุปโภคบริโภคสูงขึ้น เนื่องจากครัวเรือนมีระดับเงินออมไม่เพียงพอต่อการจัดการสภาพคล่องของครัวเรือน

แนวโน้มหนี้สินครัวเรือนในไตรมาสหนึ่ง ปี 2563 คาดว่าจะชะลอตัวลง ขณะที่สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากผลกระทบจากการหดตัวของภาวะเศรษฐกิจที่ได้รับปัจจัยลบจากการส่งออก ภัยแล้ง และการแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้สินเชื่อที่อยู่อาศัยและสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์มีแนวโน้มชะลอตัวลงมากเพราะกำลังซื้อและความเชื่อมั่นที่ลดลง ขณะที่สินเชื่อเพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคลโดยเฉพาะสินเชื่อส่วนบุคคลมีแนวโน้มชะลอตัวลงเล็กน้อยเนื่องจากครัวเรือนมีความต้องการกู้เงินเพิ่มขึ้นเพื่อชดเชยรายได้ที่ลดลงจากช่วงวิกฤติและแก้ไขปัญหาขาดสภาพคล่องและผลกระทบทางด้านรายได้ (Income Shock) ที่เกิดขึ้น

ภาพรวมคุณภาพสินเชื่อโดยรวม โดยยอดคงค้างหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) เพื่อการอุปโภคบริโภคของธนาคารพาณิชย์ในไตรมาสหนึ่งปี 2563 มีมูลค่า 156,227 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 23.6 จากช่วงเดียวกันของปีก่อน และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.23 ต่อสินเชื่อรวม ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นจากสัดส่วนร้อยละ 2.90 ในไตรมาสก่อน

ตาราง 3 หนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL)

	2560	2561				2562				2563
	ทั้งปี	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
NPL (พันล้านบาท)	110.3	115.9	115.8	118.8	120.5	126.4	127.4	133.3	140.6	156.2
% YOY	4.8	5.5	10.3	7.8	9.1	9.0	10.0	12.2	16.7	23.6
สัดส่วนต่อสินเชื่อรวม	2.68	2.78	2.72	2.73	2.67	2.75	2.74	2.81	2.90	3.23

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ความสามารถในการชำระหนี้ของสินเชื่อทุกประเภทด้อยลงโดยเฉพาะสินเชื่อบัตรเครดิตและสินเชื่อที่อยู่อาศัย โดยในไตรมาสหนึ่ง ปี 2563 สัดส่วน NPL ของสินเชื่อบัตรเครดิตและสินเชื่อที่อยู่อาศัยอยู่ที่ร้อยละ 3.50 และร้อยละ 4.04 เพิ่มขึ้นจากสัดส่วนร้อยละ 2.41 และร้อยละ 3.71 ในไตรมาสก่อน ตามลำดับ ขณะที่ NPL ของสินเชื่อเพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคลอื่นๆ มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 2.61 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.33 และ NPL ของสินเชื่อรถยนต์มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 2.09 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1.86 ตามลำดับ

ตาราง 4 สัดส่วนหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL)

ต่อสินเชื่อรวมของแต่ละประเภท

ณ สิ้นระยะเวลา	2560	2561	2562				2563
	ทั้งปี	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
สัดส่วนต่อสินเชื่อรวม	2.68	2.67	2.75	2.74	2.81	2.90	3.23
- ที่อยู่อาศัย	3.23	3.25	3.35	3.34	3.49	3.71	4.04
- รถยนต์	1.60	1.66	1.71	1.82	1.86	1.86	2.09
- บัตรเครดิต	2.61	2.34	2.67	2.48	2.65	2.41	3.50
- ส่วนบุคคลอื่นๆ	2.53	2.53	2.56	2.42	2.36	2.33	2.61

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

คุณภาพสินเชื่อประเภทที่ครัวเรือนใช้เสริมสภาพคล่องทางการเงินมีแนวโน้มด้อยลง โดย (1) ยอดสินเชื่อคงค้างและยอดค้างชำระเกิน 3 เดือนขึ้นไปของสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ (ที่มีและไม่มีทะเบียนรถเป็นหลักประกัน) มีมูลค่าอยู่ที่ 572,680 ล้านบาท และ 19,071 ล้านบาท ตามลำดับ คิดเป็นสัดส่วนยอดค้างชำระเกิน 3 เดือนต่อยอดสินเชื่อคงค้างที่ร้อยละ 3.33 เทียบกับร้อยละ 3.01 ในไตรมาสก่อน และ (2) ยอดสินเชื่อผิดนัดชำระหนี้เกิน 3 เดือนขึ้นไปของสินเชื่อบัตรเครดิตมีมูลค่า 10,441 ล้านบาท โดยคิดเป็นสัดส่วนต่อยอดสินเชื่อคงค้างบัตรเครดิตร้อยละ 2.64 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1.93 ในไตรมาสที่ผ่านมา

ในช่วงที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบทางลบอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นภาคการส่งออก ภาคการท่องเที่ยวจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 และภาคการเกษตรจากปัญหาภัยแล้ง โดยภาครัฐได้พยายามเร่งดำเนินมาตรการเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่างๆ โดยในส่วนของมาตรการสินเชื่อเพื่อเสริมสภาพคล่องและบรรเทาภาระค่าครองชีพ เช่น (1) สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan) ระยะเวลา 2 ปี ดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อปี รายละไม่เกิน 20 ล้านบาท (2) สินเชื่อเพื่อส่งเสริมการจ้างงาน ระยะเวลา 3 ปี ดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี โดยธุรกิจต้องรักษาระดับถูกจ้างผู้ประกันตน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนผู้ประกันตน ณ วันที่ได้รับสินเชื่อเป็นระยะเวลา 3 ปี (3) สินเชื่อฉุกเฉินสำหรับผู้ไม่มีรายได้ประจำ ระยะเวลา 2 ปี 6 เดือน

ดอกเบี้ยร้อยละ 0.1 ต่อเดือน รายละไม่เกิน 10,000 บาท และ (4) สินเชื่อเพื่อผู้ประกอบการรายย่อย ระยะเวลา 5 ปี ดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปีสำหรับ 2 ปีแรก รายละไม่เกิน 3 ล้านบาท เป็นต้น นอกจากนี้ ธปท. ยังได้ร่วมมือกับสถาบันการเงินและผู้ให้บริการทางการเงินอื่นเพื่อกำหนดมาตรการขั้นต่ำเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้รายย่อยและ SMEs ที่มีศักยภาพและไม่เป็นหนี้ค้างชำระเกิน 90 วัน เช่น (1) ลดอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำของสินเชื่อบัตรเครดิตหรือสินเชื่อเงินสดหมุนเวียนจากเดิมร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 5 ร้อยละ 8 และร้อยละ 10 ในปี 2563-2564 ปี 2565 และปี 2566 ตามลำดับ หรือสามารถแปลงเป็นสินเชื่อระยะยาวที่มีดอกเบี้ยต่ำได้ (2) เลื่อนการผ่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ยของสินเชื่อส่วนบุคคลที่ผ่อนชำระเป็นงวดและสินเชื่อจำนำทะเบียนรถเป็นเวลา 3 เดือน สำหรับธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFI) หรือเลือกกระหนทางการเลื่อนการผ่อนชำระ 3 เดือนกับลดค่างวดอย่างน้อยร้อยละ 30 เป็นเวลา 6 เดือน สำหรับผู้ให้บริการอื่น (3) เลื่อนการผ่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ย 3 เดือน หรือพักชำระเงินต้น 6 เดือน ของสินเชื่อเช่าซื้อ (Hire Purchase) และลีสซิ่ง (Leasing) และ (4) พักการผ่อนชำระ หรือพิจารณาลดดอกเบี้ยให้ตามสถานการณ์ของแต่ละรายของสินเชื่อบ้านและสินเชื่อธุรกิจ SMEs ไมโครไฟแนนซ์ และนาโนไฟแนนซ์ เป็นต้น

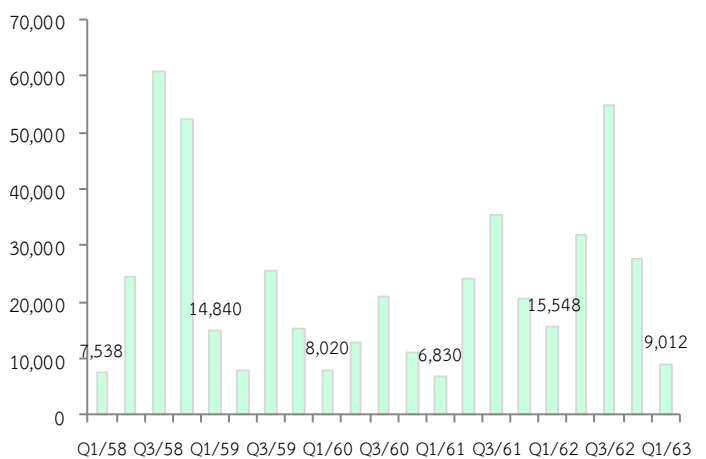
อย่างไรก็ตาม มาตรการส่วนใหญ่ยังคงเป็นมาตรการในระยะสั้นและมุ่งบรรเทาความเดือดร้อนของลูกหนี้ส่วนใหญ่ที่กำลังเผชิญกับปัญหาการหดตัวทางเศรษฐกิจ แต่มาตรการต่างๆ ยังคงมีความจำเป็นและเร่งด่วนเป็นอย่างยิ่งในการช่วยเหลือให้ครัวเรือนหรือผู้ได้รับผลกระทบให้สามารถผ่านพ้นในช่วงวิกฤตไปได้ ขณะที่ในระยะต่อไปภาครัฐจำเป็นต้องมีแผนการดำเนินงานและมาตรการต่างๆ ที่มุ่งเน้นช่วยเหลือฟื้นฟูและยกระดับรายได้ของครัวเรือนอย่างชัดเจนเพื่อให้สอดคล้องกับภาระค่าใช้จ่ายและหนี้สินของแต่ละครัวเรือน รวมทั้งการปรับโครงสร้างหนี้สินให้สามารถสร้างผลตอบแทนให้แก่ครัวเรือนแทนโครงสร้างหนี้รูปแบบปัจจุบันที่เน้นการอุปโภคบริโภคเป็นหลัก

3. สุขภาพและการเจ็บป่วย

สถานการณ์ผู้ป่วยด้วยโรคเฝ้าระวังโดยรวมลดลงจากช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา แต่ยังคงต้องเฝ้าระวังโรคปอดอักเสบที่เพิ่มขึ้นและไข้เลือดออกที่กลับมาระบาดในบางพื้นที่ รวมทั้งยังคงต้องเฝ้าระวังการกลับมาแพร่ระบาด และผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตจากสถานการณ์โรค COVID-19 อย่างใกล้ชิด

ไตรมาสหนึ่ง ปี 2563 การเจ็บป่วยด้วยโรคเฝ้าระวังโดยรวมลดลงจากช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมาร้อยละ 19.5 เป็นการลดลงเกือบทุกโรค โดยเฉพาะผู้ป่วยโรคมือ เท้า ปาก ลดลงร้อยละ 42.7 ไข้เลือดออกลดลงร้อยละ 42.0 ผู้ป่วยโรคไข้หวัดใหญ่ลดลงร้อยละ 26.6 ผู้ป่วยโรคหัดลดลงร้อยละ 64.6 และผู้ป่วยโรคฉี่หนูลดลงร้อยละ 44.4 เนื่องจากการเฝ้าระวังและดูแลตัวเอง รวมทั้งการเว้นระยะทางกายภาพ (Physical Distancing) เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องเฝ้าระวังโรคปอดอักเสบที่มีผู้ป่วยเพิ่มขึ้นเล็กน้อยร้อยละ 2.3 และยังคงต้องเฝ้าระวังโรคไข้เลือดออกที่แม้ในภาพรวมของประเทศจะมีผู้ป่วยลดลง แต่มีแนวโน้มจะกลับมาระบาดอีกครั้งในบางพื้นที่ โดยจังหวัด

แผนภาพ 6 จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกรายไตรมาส ปี 2558-2563

ที่มา: รายงานโรคในระบบเฝ้าระวัง 506 สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

ที่พบอัตราการป่วยต่อประชากรแสนรายสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ระบาย 53.0 ราชบุรี 30.5 และอ่างทอง 27.8 ขณะที่อัตราการป่วยต่อประชากรแสนรายของโรคไข้เลือดออกในภาพรวมทั้งประเทศอยู่ที่เพียง 13.6 โดยกลุ่มอายุที่พบอัตราป่วยมากที่สุดคือ 5-14 ปี สำหรับแนวทางการป้องกันโดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรค COVID-19 หากป่วยเป็นไข้เลือดออกร่วมด้วย จะทำให้การรักษายุ่งยาก อาการรุนแรงมากขึ้น กรมควบคุมโรคได้ขอให้ประชาชน ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ร่วมกันกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย อย่างต่อเนื่องเป็นประจำ รวมถึงเตรียมความพร้อมรับมือพายุฤดูร้อนและฝนตก ตามมาตรการ “3 เก็บ ป้องกัน 3 โรค” คือ เก็บบ้านให้สะอาด ให้เป็นระเบียบ ให้โปร่ง ไม่มีมุมอับที่เกาะพักของยุง เก็บขยะบริเวณรอบบ้าน และเก็บน้ำโดยปิดฝาภาชนะที่ใส่น้ำให้มิดชิด หากบ้านไหนมีคนป่วยไข้เลือดออก หรือไข้วัดช้อยลงเลย ขอให้รีบแจ้งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) หรือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในพื้นที่เพื่อช่วยกันควบคุมโรค

ตาราง 5 จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคเฝ้าระวัง (หน่วย : ราย)

โรคเฝ้าระวัง	2561				2562				2563	%YOY
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q1/2563
ปอดอักเสบ	74,881	58,699	90,160	59,861	73,553	51,353	63,816	67,472	75,221	2.3
ไข้เลือดออก	6,830	24,029	35,564	20,499	15,548	31,766	54,906	27,686	9,012	-42.0
มือ เท้า ปาก	10,079	14,626	32,718	12,585	9,254	12,916	35,866	9,167	5,303	-42.7
ไข้หวัดใหญ่	40,995	25,698	73,042	43,628	133,369	61,229	108,345	89,575	97,934	-26.6
บิด	1,132	965	741	561	646	731	642	499	654	1.2
หัด	630	632	1,186	3,108	2,065	1,582	1,520	1,395	730	-64.7
ฉีหนู	402	637	932	569	466	495	710	494	259	-44.4
ใช้สมองอักเสบ	182	231	200	132	258	199	212	222	250	-3.1
อหิวาตกโรค	0	2	2	1	6	4	1	1	0	-100.0
ไข้กาฬหลังแอ่น	1	9	3	7	6	5	6	6	5	-16.7
พิษสุนัขบ้า	7	3	3	2	0	2	0	1	0	0.00
รวม	135,139	125,531	234,551	140,953	235,171	160,282	266,024	196,518	189,368	-19.5
อัตราต่อประชากรแสนคน	204.5	190.1	355.1	213.3	354.7	241.7	401.2	296.4	285.54	

หมายเหตุ: ข้อมูลปี 2562 เป็นข้อมูล ณ วันที่ 22 พฤษภาคม 2563

ที่มา: รายงานโรคในระบบเฝ้าระวัง 506 สำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 ซึ่งเป็นโรคอุบัติใหม่มีการแพร่ระบาดตั้งแต่ปลายปี 2562 ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน แม้ว่าประเทศไทยจะสามารถควบคุมสถานการณ์ดังกล่าวได้ดี จากการดำเนินมาตรการเชิงรุกของภาครัฐ อาทิ มาตรการในการตรวจโรคที่เข้มงวดมากขึ้นในกลุ่ม/พื้นที่เสี่ยง โดยอาศัยกลไก อสม. ซึ่งทำให้จำนวนผู้ป่วยใหม่ลดลงเป็นลำดับ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีประเด็นที่ต้องเฝ้าระวังผลกระทบด้านสุขภาพจากสถานการณ์ COVID-19 อย่างใกล้ชิด ดังนี้

1. การเฝ้าระวังการกลับมาระบาดของหนักอีกครั้งของโรค COVID-19 จากบทเรียนของต่างประเทศ อาทิ ประเทศสิงคโปร์ ที่สามารถควบคุมการระบาดได้ดีในช่วงแรก แต่ต่อมาพบว่ามีแพร่ระบาดอย่างหนักอีกครั้ง จากการชะล่าใจของประชาชนที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) และอยู่รวมกลุ่มกันหรือมีกิจกรรมอย่างใกล้ชิด จนนำไปสู่การติดเชื้อจำนวนมากในหอพักแรงงานจากการอยู่กันอย่างแออัด และการผ่อนปรนมาตรการของภาครัฐที่เร็วเกินไป ซึ่งเป็นบทเรียนให้แก่ภาครัฐและประชาชนในประเทศไทยนำไปปรับใช้ และยังคงต้องเฝ้าระวังและดูแลตัวเอง รวมทั้งปฏิบัติตามมาตรการเว้นระยะห่างทางกายภาพ (Physical Distancing) อย่างต่อเนื่องไปอีกช่วงระยะเวลาหนึ่งโดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงช่วงอายุ 20-29 ปีที่มีอัตราการติดเชื้อสูงสุด รวมถึงยังมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ

2. โรคจากความเครียด ปัญหาทางจิต และการฆ่าตัวตาย จากสถานการณ์ปัญหา COVID-19 อาทิ ผลกระทบสถานะทางเศรษฐกิจ ความเครียดจากการกักตัวอยู่บ้านเป็นเวลานาน และการรับรู้ข่าวสารทั้งข่าวจริงและข่าวเท็จที่มากเกินไป จนทำให้เกิดภาวะความเครียด และอาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้าและการฆ่าตัวตาย โดยจากข้อมูลของกรมสุขภาพจิต พบว่า ในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2563 มีประชาชนโทรเข้าสายด่วนกรมสุขภาพจิต 1322 จำนวน 20 และ 39 สาย ตามลำดับ ในขณะที่ช่วงเดือนมีนาคม 2563 ซึ่งเป็นช่วงที่สถานการณ์ COVID-19 พบผู้ป่วยมากขึ้นนั้น มีประชาชนโทรเข้าสายด่วนกรมสุขภาพจิต 1322 เพิ่มขึ้นถึง 15 เท่า โดยมีการโทรปรึกษาถึง 600 สาย ซึ่งสาเหตุ 3 อันดับแรกที่มีการปรึกษา คือ เครียดวิตกกังวลร้อยละ 51.85 ผู้ป่วยจิตเวชเดิมร้อยละ 37.99 และสอบถามข้อมูลร้อยละ 6.57 ซึ่งจะต้องเฝ้าระวังภาวะความเครียดเพื่อไม่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงกับตัวเอง และผู้อื่น รวมถึงการฆ่าตัวตาย

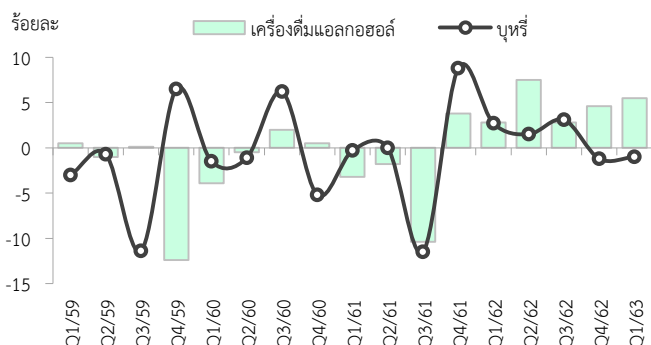
ภาครัฐโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง “ตระหนัก แต่ไม่ตระหนก” และการนำเสนอสถานการณ์การแพร่ระบาดฯ และการให้ความรู้ในการดูแลตัวเองผ่านสำนักงานศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในทุกวัน และกรมสุขภาพจิตได้จัดทำแอปพลิเคชัน Mental Health Check up สามารถตรวจสอบสุขภาพจิตใน 6 ด้าน คือ ความเครียด ภาวะซึมเศร้า ภาวะสมองเสื่อม ดัชนีวัดความสุข พลังสุขภาพจิต และความฉลาดทางอารมณ์ โดยมีคำแนะนำเบื้องต้นหลังการประเมิน จัดทำคู่มือการดูแลสุขภาพจิตใจแก่ประชาชน เพื่อดูแลสุขภาพจิตใจ ความเครียดวิตกกังวล สร้างความเข้าใจเห็นใจซึ่งกันและกัน

3. การเฝ้าระวังโรคที่เกิดจากพฤติกรรม ในระหว่างการปฏิบัติตามมาตรการ “อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ” ในช่วงสถานการณ์ COVID-19 อาทิ การบริโภคที่ไม่ระมัดระวัง และการมีกิจกรรมทางกายที่ลดลง ซึ่งจะนำไปสู่การเจ็บป่วยด้วยโรคที่ไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ในระยะยาว อาทิ โรคอ้วน โรคความดัน ทั้งนี้ สมาคมโภชนาการเพื่อการกีฬาและสุขภาพได้ให้คำแนะนำสำหรับการกักตัวอยู่บ้าน โดยการเลือกอาหารประเภทผัก และเนื้อสัตว์ที่สามารถเก็บไว้ได้นานแทนอาหารกระป๋อง หรือควรบริโภคอาหารที่มีสารอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย ลดการบริโภคอาหารที่มีโซเดียมสูง นอกจากนั้น ควรออกกำลังกายและให้ร่างกายมีการเคลื่อนไหว ไม่นิ่งอยู่กับที่เป็นเวลานานๆ

4. การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ย

การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ยเพิ่มขึ้น และต้องเฝ้าระวังอันตรายและความเสี่ยงของผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่ยเป็นประจำที่อาจติดเชื้อ COVID-19 ได้ง่ายและมีอาการรุนแรงกว่าบุคคลทั่วไป

แผนภาพ 7 การเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายการบริโภคของครัวเรือน
หมวดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ย มูลค่าที่แท้จริง (%YoY)

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ไตรมาสหนึ่ง ปี 2563 การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.0 โดยการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.5 ขณะที่การบริโภคบุหรี่ยลดลงร้อยละ 1.0

ทั้งนี้ จากมาตรการภาครัฐที่ได้มีการปิดสถานบันเทิง และห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกชนิดเพื่อป้องกันการรวมกลุ่มสังสรรค์และลดความเสี่ยงติดเชื้อ COVID-19 ส่งผลให้การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ลดลง จากผลการสำรวจของศูนย์วิจัยปัญหาสุรา ซึ่งสำรวจประชาชนใน 15 จังหวัดทั่วประเทศ จำนวน 1,566 คน ระหว่างวันที่ 18-19 เมษายน 2563 พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 48.5 ไม่ได้ดื่มเลย ร้อยละ 33.0 ดื่มน้อยลง ร้อยละ 18.2 ดื่มเท่าเดิม และร้อยละ 0.3 ดื่มบ่อยขึ้น โดยเหตุผลหลักที่ทำให้คนดื่มหยุดดื่มหรือดื่มน้อยลง คือ หาซื้อไม่ได้/ซื้อยาก กลัวเสี่ยงติดเชื้อ รายได้น้อยลง/ไม่มีเงินซื้อ และต้องการรักษาสุขภาพให้แข็งแรง และจากข้อมูลของศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อควบคุมยาสูบ ซึ่งสำรวจในกลุ่มประชากรวัยแรงงาน 1,105 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 34.21 สูบเท่าเดิม ร้อยละ 26.88 ไม่เคยสูบ ร้อยละ 18.28 สูบน้อยลง ร้อยละ 10.41 สูบมากขึ้น ร้อยละ 9.41 เคยสูบแต่ตอนนี้เลิกสูบแล้ว ร้อยละ 0.63 เพิ่งเริ่มสูบ และร้อยละ 0.18 กลับมาสูบใหม่ โดยปัจจัยหลักที่ทำให้พฤติกรรมการสูบบุหรี่ลดลง คือ รายได้ลดลง ต้องการดูแลสุขภาพ ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และหาซื้อยาสูบได้ยากขึ้น ส่วนปัจจัยที่ทำให้พฤติกรรมการสูบบุหรี่เพิ่มขึ้น คือ มีความเครียดกับสถานการณ์ COVID-19 มีความเครียดจากการทำงาน และกักตุนสินค้า/กลัวสินค้าขาดแคลน/กังวลเรื่องราคาสินค้า

อย่างไรก็ตาม จากสถิติข้อมูลผู้กระทำความผิดที่ฝ่าฝืน พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 พบว่าสาเหตุหลักของการชุมนุมและทำกิจกรรม คือ การดื่มสุรา ซึ่งเป็นพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจทำให้จำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นได้ ดังนั้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยการงดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่ในชีวิตประจำวันจะสามารถช่วยลดความเสี่ยงการติดเชื้อ และป้องกันการแพร่กระจายของโรคไม่ให้ขยายในวงกว้างมากขึ้นได้ และที่สำคัญนับเป็นโอกาสที่ดีที่นักดื่มและนักสูบจะหันมาดูแลสุขภาพของตนเองให้แข็งแรงขึ้นทั้งเพื่อตนเองและคนที่คุณรัก สำหรับผู้ที่ต้องการเลิกสุราสามารถโทรปรึกษาได้ที่ศูนย์ปรึกษาปัญหาสุรา 1413 สายด่วนสุขภาพจิต 1323 หรือสายด่วนยาเสพติด 1165 ส่วนผู้ที่ต้องการเลิกบุหรี่ ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และภาคีเครือข่ายควบคุมยาสูบ ได้จัดทำโครงการ “เลิกสูบ ลดเชื้อ เพื่อตัวคุณ และคนที่คุณรัก” เพื่อชักชวนและช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่ประชาชนในการเลิกสูบบุหรี่ผ่านระบบออนไลน์ โดยเน้นการส่งต่อความรู้ให้กับผู้ที่ต้องการจะเลิกสูบบุหรี่ หรือสามารถโทรปรึกษาได้ที่สายด่วนเลิกบุหรี่ 1600

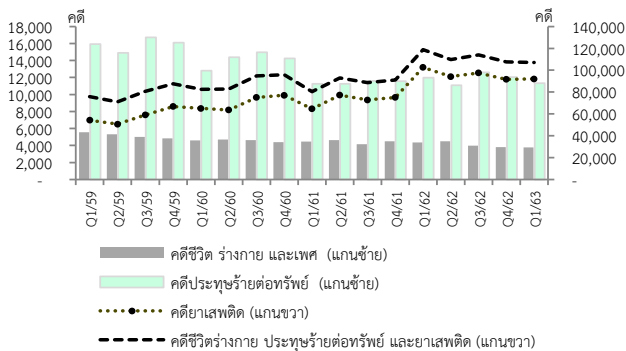
ความเสี่ยงของผู้ดื่มแอลกอฮอล์และผู้สูบบุหรี่ต่อการติดเชื้อ COVID-19

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่เป็นประจำถือเป็นพฤติกรรมเสี่ยงที่ทำให้มีโอกาสติดเชื้อ COVID-19 ได้ง่ายและอาการรุนแรงกว่าบุคคลทั่วไป จากข้อมูลของศูนย์ควบคุมโรคประเทศจีน (Chinese Center for Disease Control and Prevention: China: CDC) พบว่าอัตราการตายของผู้ป่วย COVID-19 ในประเทศโดยรวมอยู่ที่ร้อยละ 2.3 ในกลุ่มผู้ที่มีโรคระบบทางเดินหายใจเรื้อรังซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนรุนแรงมีอัตราการตายสูงกว่าที่ร้อยละ 6.3 ส่วนกลุ่มผู้ที่สูบบุหรี่ มีงานวิจัยพบว่า ผู้ป่วยที่เสียชีวิตจาก COVID-19 ในประเทศจีน 1 ใน 4 หรือร้อยละ 25.5 เป็นผู้สูบบุหรี่ และจากรายงานวารสารการแพทย์จีน (Chinese Medical Journal, 28 กุมภาพันธ์ 2563) พบว่า ในผู้ป่วยที่มีอาการทรุดลงรวมถึงเสียชีวิตเป็นผู้สูบบุหรี่มากกว่าผู้ที่ไม่สูบ เมื่อแบ่งผู้ป่วยออกเป็นกลุ่มที่มีอาการดีขึ้นกับกลุ่มที่มีอาการทรุดลงพบว่า ในผู้ป่วยกลุ่มที่มีอาการทรุดลงและถึงแก่ความตายมีสัดส่วนเป็นผู้สูบบุหรี่มากกว่าผู้ไม่สูบบุหรี่ถึง 14 เท่า สำหรับผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำนั้น แอลกอฮอล์จะเข้าไปทำลายระบบภูมิคุ้มกัน ทำให้เม็ดเลือดขาวฆ่าเชื้อโรคได้ไม่เต็มที่ส่งผลให้ติดเชื้อต่างๆ ได้ง่ายขึ้นและอาการรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้

5. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

คดีอาญาโดยรวมลดลง อย่างไรก็ตาม จากการจำกัดการเดินทางของประชาชน และลดกิจกรรมทางเศรษฐกิจในช่วงของการแพร่ระบาดของเชื้อโรค COVID-19 อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนจากการไม่มีงานทำ ขาดรายได้และมีความลำบากมากขึ้น จึงต้องให้ความสำคัญกับการป้องกันการกระทำผิดด้านการประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สินอย่างเข้มงวด

แผนภาพ 8 จำนวนคดีอาญาประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ชีวิต ร่างกาย และเพศ และคดียาเสพติดรายไตรมาส ปี 2559-2563

ที่มา: ระบบสารสนเทศสถานีตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ข้อมูล ณ วันที่ 19 เมษายน 2563)

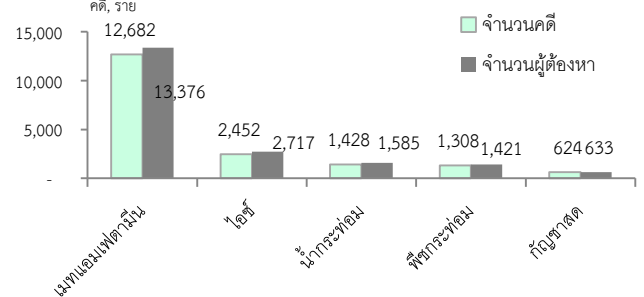
ตาราง 6 สถิติคดีอาญาประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ชีวิตร่างกายและเพศ และคดียาเสพติด

ประเภทคดี	2562		2553	การเปลี่ยนแปลง	
	Q1	Q4	Q1	% YoY	% QoQ
ชีวิตร่างกายและเพศ (คดี)	4,353	3,806	3,755	-13.7	-1.3
ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน (คดี)	11,967	12,061	11,334	-5.3	-6.0
ยาเสพติด (ราย)	96,263	91,623	92,049	-4.4	0.5
อาญารวม (คดี)	112,583	107,490	107,138	-4.8	-0.3

ที่มา: ระบบสารสนเทศสถานีตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ข้อมูล ณ วันที่ 19 เมษายน 2563)

ไตรมาสหนึ่งปี 2563 คดีอาญารวมมีการรับแจ้ง 107,138 คดี ลดลงจากไตรมาสเดียวกันของปี 2562 ร้อยละ 4.8 เป็นการรับแจ้งคดียาเสพติด 92,049 คดี ลดลงร้อยละ 4.4 คดีชีวิตร่างกายและเพศรับแจ้ง 3,755 คดี ลดลงร้อยละ 13.7 และคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินรับแจ้ง 11,334 คดี ลดลงร้อยละ 5.3 ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการที่ผู้กระทำความผิดก่ออาชญากรรมมากขึ้น เนื่องจากอยู่ในช่วงสถานการณ์ฉุกเฉินของการแพร่ระบาดของเชื้อโรค COVID-19

แผนภาพ 9 จำนวนคดี และจำนวนผู้ต้องหา จำแนกตามรายตัวยาเสพติด 5 อันดับแรก ของไตรมาสหนึ่ง ปี 2563

ที่มา: ประมวลผลจากระบบ Data warehouse (NCR) ณ วันที่ 27 เมษายน 2563 , สำนักงาน ป.ป.ส.

การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ COVID-19 มีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ภาครัฐมีการดำเนินมาตรการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมในทุกมิติ และบังคับใช้กฎหมายในห้วงสถานการณ์การแพร่ระบาดตาม พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ร.บ. โรคติดต่อฯ พ.ร.บ. ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการฯ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง มีมาตรการป้องกันเพื่อลดการแพร่ระบาดทั้งมาตรการล็อกดาวน์เมืองเพื่อลดการเคลื่อนที่ของประชากร การประกาศปิดสถานประกอบการ และการประกาศเคอร์ฟิว แต่พบว่าในเดือนมีนาคม คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.7 เมื่อเทียบกับช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ส่วนหนึ่งคาดว่าเป็นผลจากการไม่มีงานทำ รายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีพทำให้ตัดสินใจลักขโมย นอกจากนี้ ในระหว่างการห้ามบุคคลใดทั่วประเทศออกนอกเคหะสถาน (เคอร์ฟิว) ระหว่างเวลา 22.00-04.00 น. พบผู้ฝ่าฝืน 3 อันดับคือ ออกมาทำธุระ เดินทางกลับที่พัก และขับขี่ยานพาหนะเล่น โดยเหตุของการชุมนุมมีวสัน 3 อันดับแรกคือ การดื่มสุรา ลักลอบเล่นการพนัน และเสพยาเสพติด การนำตัวเข้าไปอยู่รวมกลุ่มนำไปสู่ความเสี่ยงติดเชื้อไวรัสทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยภาพรวมคดีสะสมของผู้กระทำผิดที่เข้าสู่การพิจารณาของ

ศาลชั้นต้นทั่วประเทศ ระหว่างวันที่ 3-30 เมษายน จำนวน 17,039 คดี และช่วงวันที่ 1-15 พฤษภาคม มีจำนวนคดีที่เข้าสู่การพิจารณาตัดสินเหลือเพียง 8,990 คดี จากการที่ประชาชนให้ความร่วมมือปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่อย่างเคร่งครัด

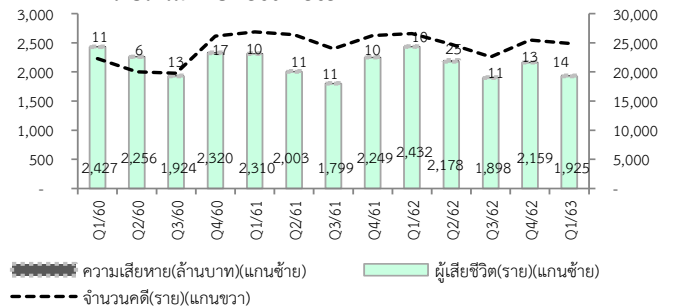
ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรมโดยเฉพาะการประทุษร้ายต่อทรัพย์ การก่อเหตุรุนแรงอันเนื่องมาจากความเครียด จึงควรเพิ่มความเข้มข้นในการปฏิบัติหน้าที่ ตัดโอกาสในการกระทำความผิดของมิจฉาชีพและผู้ไม่หวังดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชญากรรมที่กระทบต่อชีวิตประจำวันของประชาชน อาทิ การประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงดำเนินการอย่างเฉียบขาดกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการก่ออาชญากรรมที่เป็นการซ้ำเติมประชาชนทุกประเภท เช่น การกักตุนสินค้าและบริการ การกั๊ยเงินโดยมีอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด การหลอกลวงประชาชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การหลอกลวงขายสินค้าทางสื่อสังคมออนไลน์ การเผยแพร่หรือส่งต่อข่าวปลอม (Fake News) รวมทั้งการร่วมมือกับชุมชนแลกเปลี่ยนแบ่งปัน เ็นใจซึ่งกันและกัน (Sharing is Caring) เพื่อลดความเครียดสะสมจากการตงงาน จากการถูกเจ้าหน้าที่ทวงหนี้ทำร้ายร่างกาย การฆ่าตัวตาย หรือการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

6. ความปลอดภัยในการสัญจรทางถนน

การเกิดอุบัติเหตุและจำนวนผู้เสียชีวิตลดลงในช่วงไตรมาสหนึ่ง ปี 2563 สาเหตุจากการที่ภาครัฐมีมาตรการจำกัดการเคลื่อนย้ายของประชาชน โดยการลดการเดินทางและจำกัดเวลาการออกนอกเคหะสถาน รวมถึงการห้ามจำหน่ายสุรา ส่งผลให้ประชาชนมีการปรับรูปแบบการดำรงชีวิต ลดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ ที่สามารถถอดบทเรียนเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการเพื่อลดอุบัติเหตุได้

ไตรมาสหนึ่ง ปี 2563 มีการรับแจ้งการเกิดอุบัติเหตุจราจรทางบกจำนวน 24,896 ราย ลดลงร้อยละ 6.4 จากไตรมาสเดียวกันปีก่อน มีผู้เสียชีวิต 2,432 ราย ลดลงร้อยละ 20.8 ขณะที่มูลค่าความเสียหายเพิ่มขึ้นร้อยละ 40 สาเหตุการเกิดอุบัติเหตุสูงสุดคือ ขับรถเร็วเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด

แผนภาพ 10 สถิติการเกิดอุบัติเหตุจราจรทางบก ตาย และมูลค่าทรัพย์สินเสียหาย รายไตรมาส ปี 2560-2563

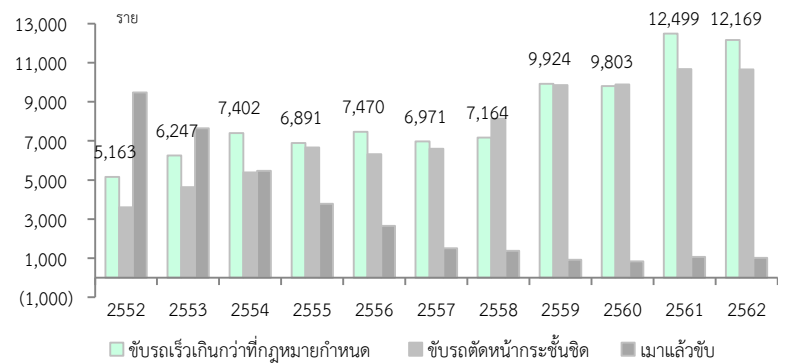
ที่มา: ระบบสารสนเทศสถานีตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ข้อมูล ณ วันที่ 19 เมษายน 2563)

จากมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของ COVID-19 ด้วยการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) รวมถึงการสั่งห้ามการประกอบกิจกรรมต่างๆ และการปิดสถานที่ชั่วคราวเพื่อไม่ให้เกิดการรวมกลุ่มของคนจำนวนมาก อาทิ การระงับการให้บริการของสถานบริการต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และปริมณฑล การชะลอหรือระงับการเดินทางของนักท่องเที่ยวต่างชาติ การงดกิจกรรมสาธารณะที่เป็นกรรวมกลุ่มต่างๆ ทำให้ปริมาณการใช้รถใช้ถนนลดน้อยลง ซึ่งส่งผลให้จำนวนการเกิดอุบัติเหตุและการเสียชีวิตลดลงในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะเดือนมีนาคม เกิดอุบัติเหตุจราจรทางบกและจำนวนผู้เสียชีวิต ลดลงร้อยละ 9.5 และ 4.2 ตามลำดับเมื่อเทียบกับช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ขณะที่ข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุขระบุว่า แม้สถิติอุบัติเหตุลดลงแต่ความรุนแรงกลับเพิ่มสูงขึ้นจากมาตรการล็อกดาวน์และเคอร์ฟิว ทำให้คนขับรถใช้ความเร็วเพิ่มขึ้นทั้งจากถนนที่โล่งและเพื่อให้ถึงจุดหมายปลายทางภายในเวลา 22.00 น. ทำให้ผู้ประสบเหตุมีโอกาเสียชีวิตสูง สำหรับวันหยุดช่วงเทศกาลสงกรานต์ 2563 รัฐบาลได้ประกาศงด

การเฉลิมฉลอง ประกอบกับอยู่ในช่วงประกาศภาวะฉุกเฉิน เคอร์ฟิว ห้ามจำหน่ายสุรา และการล็อกดาวน์ของจังหวัดต่างๆ ส่งผลให้การเดินทางในช่วงวันที่ 13-17 เมษายน 2563 ลดลง และการเกิดอุบัติเหตุจราจรทางบกลดลงร้อยละ 60.8 โดยมีการเกิดอุบัติเหตุ 1,308 ครั้ง มีผู้บาดเจ็บ 3,442 ราย ผู้เสียชีวิต 167 ราย ลดลงร้อยละ 63.4 และ 56.7 ตามลำดับเมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันในปี 2562 สาเหตุที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุสูงสุด คือ ต้มแล้วขับ รองลงมาขับเร็ว และไม่สวมหมวกนิรภัย ยานพาหนะที่เกิดอุบัติเหตุสูงสุด ได้แก่ รถจักรยานยนต์ ร้อยละ 79.4 นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยเรื่องถนนและสภาพแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ถนนที่เป็นทางตรงระยะยาว ถนนที่มีทางร่วมทางแยก และจุดกลับรถที่มีลักษณะที่ไม่ปลอดภัย จึงยังคงต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถอดบทเรียนในช่วงเทศกาลปีใหม่และสงกรานต์ 2563 เพื่อหาจุดอ่อนและกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาเพื่อลดความสูญเสียและความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การสูญเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนถือเป็นสถานการณ์ที่รุนแรง โดยในแต่ละปีมีผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุประมาณ 20,000 คน หรือเฉลี่ย 60 คนต่อวัน ซึ่งการเกิดอุบัติเหตุจราจรทางบกในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาจะพบว่าสาเหตุอันดับแรกเกิดจากตัวบุคคล มีพฤติกรรมขับซิ่งเร็วเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด โดยในปี 2552 เกิดอุบัติเหตุจากการขับเร็วเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด 5,163 คดี และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในปี 2562 มี 12,169 คดี เพิ่มขึ้นร้อยละ 135.7 หรือเพิ่มขึ้น 2.3 เท่าจากปี 2552 การขับเร็วเป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุให้กับผู้ร่วมถนน จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการควบคุมความเร็วและบังคับใช้กฎหมายกับผู้ขับขี่ที่ขับเร็วเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัด

แผนภาพ 11 สถิติสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุจากบุคคล พ.ศ. 2552-2562

ที่มา: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 2562

นับตั้งแต่ปี 2559 เป็นต้นมา แม้ภาครัฐจะกำหนดให้มีแนวทางการขับเคลื่อนการลดอุบัติเหตุตลอดทั้งปี เน้นการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดผลชัดเจนทั้งในเรื่องการเมาแล้วขับ การขับซิ่งด้วยความเร็วเกินกำหนด และรถจักรยานยนต์ไม่ปลอดภัย แต่ปรากฏว่าอัตราการเกิดอุบัติเหตุจากการขับเร็วเกินกว่ากฎหมายกำหนดยังคงมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 9,924 คดีในปี 2559 เป็น 12,169 คดีในปี 2562 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 22.6 ขณะที่องค์การสหประชาชาติมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายในปี 2030 กำหนดให้ประเทศสมาชิกทั่วโลกลดอัตราการสูญเสียจากอุบัติเหตุบนท้องถนนให้ได้ครึ่งหนึ่งของตัวเลขเดิม ดังนั้น เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าว จำเป็นต้องสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ในการตรวจจับเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ การรายงานและการดูแลผู้บาดเจ็บ และร่วมดำเนินมาตรการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนอย่างจริงจัง ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายให้มีความเข้มข้น จริ่งจ้งและต่อเนื่อง สร้างจิตสำนึกและวัฒนธรรมความปลอดภัยให้เกิดในพื้นที่ เฝ้าระวังความปลอดภัยและลดปัจจัยเสี่ยงจากอุบัติเหตุทางถนน ตลอดจนพัฒนาประสิทธิภาพองค์กรและกลไกการบริหารงานความปลอดภัยทางถนนทุกระดับ สร้างทางเลือกการเดินทางให้กับอนาคต พัฒนาระบบขนส่งสาธารณะขนาดใหญ่ การขนส่งทางน้ำ และระบบขนส่งมวลชนรถโดยสารสาธารณะที่ปลอดภัย เพื่อลดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินอย่างยั่งยืน

ประยุกต์ COVID-19 แก้ปัญหาอุบัติเหตุ

Dr. Soames Job ผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยทางถนนของธนาคารโลก ได้เขียนบทความเรื่อง “Can COVID-19 teach us something for the road safety epidemic?” กล่าวถึงการเกิดโรคระบาดและการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนถนนที่สร้างความสูญเสียและผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ณ วันนี้มีผู้เสียชีวิตจาก COVID-19 1.2 แสนคน คิดเชื่อกว่า 2 ล้านคน ขณะที่ปีที่ผ่านมาผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนถนน 1.35 ล้านคน บาดเจ็บทั่วโลก 50 ล้านคน สามารถสรุปเป็นบทเรียนและนำมาประยุกต์ใช้เพื่อบริหารจัดการและลดอุบัติเหตุทางถนน ยกตัวอย่างกรณีมีคำสั่งห้ามผู้คนออกจากเคหสถาน ผลพลอยได้ทำให้รถบนถนนน้อยลง จำนวนอุบัติเหตุ ผู้บาดเจ็บ พิการและเสียชีวิตลดลงตามไปด้วย แต่ความปลอดภัยทางถนนยังถูกมองข้าม สรุปบทเรียนดังนี้ (1) การขนส่งทางถนนลดลง ผลพลอยได้จำนวนการเกิดอุบัติเหตุ เสียชีวิต บาดเจ็บ พิการลดลง น่าจะเป็นโอกาสในการปรับระบบการขนส่งเชิงรุกทั้งขนส่งสาธารณะขนาดใหญ่ ขนส่งทางน้ำ และระบบขนส่งมวลชน (2) วาดภาพอนาคตของชีวิตการทำงาน การขนส่งและโครงสร้างพื้นฐาน ในหลายกรณีการทำงานจากที่บ้าน การประชุมทางไกลพิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพมากกว่าที่คาดไว้ จึงเป็นโอกาสในการออกแบบงานและเมืองในรูปแบบออนไลน์ วันเดินทางน้อยลงอาจกระทบต่อระบบขนส่งที่ต้องเปลี่ยนไปตามการสร้างทางเลือกการเดินทางให้กับอนาคต (3) รักษาไว้ซึ่งคุณค่าชีวิต การสูญเสียชีวิตหนึ่งชีวิตคือความสูญเสียที่มากเกินไป การสูญเสียจากอุบัติเหตุทางถนนจึงนับเป็นความล้มเหลวของงานด้านความปลอดภัยทางถนน (4) สร้างระบบความรับผิดชอบร่วมกันมิใช่เป็นเรื่องของระดับปัจเจกบุคคล ต้องร่วมแก้ไขป้องกันทั้งเรื่องการลดความรุนแรงจากการชน ยานพาหนะปลอดภัย การกำหนดความเร็วที่เหมาะสม (5) จัดการกับมิติทางการเมือง ความปลอดภัยทางถนนเป็นเรื่องที่ภาคการเมืองให้ความสำคัญน้อยมาก จำเป็นต้องรวมกันผลักดันให้เห็นความสำคัญของค่าใช้จ่ายทางเศรษฐกิจ การเสียชีวิตและการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุบนท้องถนน (6) พัฒนาการป้องกัน จากกรณีการบริหารจัดการ lockdowns ลดการหลีกเลี่ยงการตรวจจับและลดการยับยั้งการชุมนุมทางสังคม ช่วยลดอุบัติเหตุบนท้องถนนจากการเข้มงวดกวดขันการสื่อสารและการบังคับใช้ สามารถนำไปปรับใช้กับการลดอุบัติเหตุบนท้องถนนได้

ที่มา: World Bank Blogs, Can COVID-19 teach us something for the road safety epidemic?
<https://blogs.worldbank.org/transport/can-covid-19-teach-us-something-road-safety-epidemic>

7. การคุ้มครองผู้บริโภค

การร้องเรียนผ่านสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ในไตรมาสหนึ่ง 2563 ลดลงจากช่วงเวลาเดียวกันในปีก่อน ขณะที่การระบาดของโรค COVID-19 ส่งผลให้ต้องมีการเฝ้าระวังการหลอกลวงและเอาเปรียบผู้บริโภค ทั้งในประเด็นข่าวปลอม สินค้าปลอม ราคาสินค้าสูงเกินจริง การหลอกลวงขายกรรมสิทธิ์ และภัยไซเบอร์จากมาตรการทำงานที่บ้าน (Work from Home)

ไตรมาสหนึ่ง ปี 2563 การรับร้องเรียนสินค้าและบริการของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) มีจำนวน 2,558 ราย ลดลงจากช่วงเวลาเดียวกันในปีก่อน ร้อยละ 6.4 โดยด้านที่ได้รับการร้องเรียนมากที่สุดคือ ด้านโฆษณา รองลงมาเป็นด้านฉลาก ด้านขายตรงและตลาดแบบตรง และด้านสัญญา ตามลำดับ ทั้งนี้ สินค้าและบริการที่ได้รับการร้องเรียนมากที่สุดคือ สินค้าและบริการทั่วไป 384 ราย รองลงมาเป็น จอตัวเครื่องบิน/สายการบิน 285 ราย ซึ่งเพิ่มขึ้นจากผลกระทบของโรค COVID-19 ที่ทำให้มีการยกเลิกเที่ยวบิน รถยนต์ 254 ราย อาคารชุด 183 ราย เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม 165 ราย ตามลำดับ

ตาราง 7 การรับเรื่องร้องเรียนจำแนกตามประเด็น

เรื่องร้องเรียน	2562				2563
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
ด้านโฆษณา	726	3,432	1,705	1,328	949
ด้านสัญญา	1,170	1,050	1,018	779	528
ด้านขายตรงและตลาดแบบตรง	377	651	721	503	534
ด้านฉลาก	459	706	545	395	547
รวม	2,732	5,839	3,989	3,005	2,558

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

ตาราง 8 การแก้ไขปัญหาเรื่องร้องทุกข์ให้ผู้บริโภค

การดำเนินการ	2562				2563
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
เจรจาไกล่เกลี่ยได้ข้อยุติ	404	423	427	354	466
ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	281	197	278	289	322
เสนอคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค	5	5	13	31	11
ส่งเรื่องให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคดำเนินคดี	58	106	80	82	222
ศาลพิพากษาให้ชำระค่าเสียหาย	50	9	13	82	30
ดำเนินการบังคับตามคำพิพากษา	49	5	64	0	3
ดำเนินการตาม พ.ร.บ. ล้มละลาย	3	0	0	0	1
อื่นๆ (ยุติเรื่อง ,ถอนเรื่อง ,สิ้นสุดคดี)	8	13	13	11	8
รวม	858	758	888	849	1,063

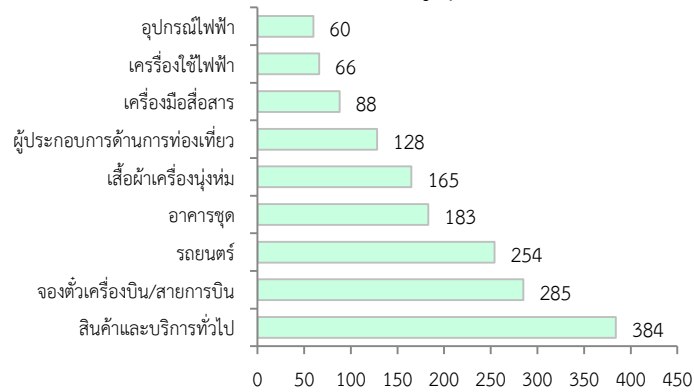
ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

ตาราง 9 การรับเรื่องร้องเรียนในกิจการโทรคมนาคม

ประเภทบริการ	2562				2563
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
โทรศัพท์เคลื่อนที่	371	325	359	240	226
อินเทอร์เน็ต	71	58	79	86	70
สถานีวิทยุคมนาคม	28	0	0	0	0
โทรศัพท์ประจำที่	14	7	11	9	11
รวม	484	390	449	335	307

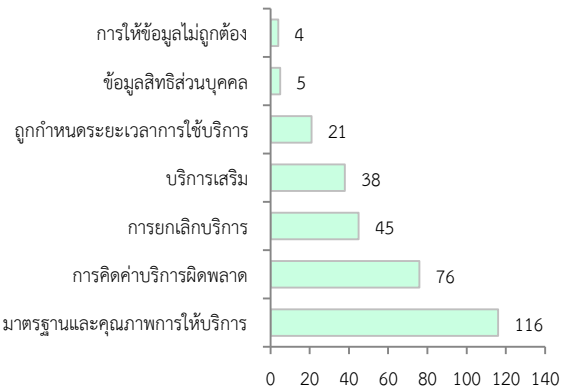
ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

แผนภาพ 12 สินค้าและบริการที่มีการร้องเรียนสูงสุด (เรื่อง)

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

แผนภาพ 13 ประเด็นร้องเรียนในกิจการโทรคมนาคม (เรื่อง)

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

ขณะที่การร้องเรียนในกิจการโทรคมนาคม พบว่า กสทช. ได้รับการร้องเรียนทั้งสิ้น 307 เรื่อง ลดลงจากช่วงเวลาเดียวกันในปีก่อนร้อยละ 36.6 โดยเป็นการร้องเรียนเรื่องโทรศัพท์เคลื่อนที่มากที่สุด ส่วนประเด็นร้องเรียนนั้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องมาตรฐานและคุณภาพการให้บริการ 116 ราย การคิดค่าบริการผิดพลาด 76 ราย การยกเลิกบริการ 45 ราย และบริการเสริม 38 ราย เป็นต้น

การคุ้มครองผู้บริโภคในช่วงการระบาดของโรค COVID-19

ในช่วงที่ผ่านมา สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ได้ขยายวงกว้างมากขึ้น มีผู้ติดเชื้อกระจายไปในหลายจังหวัดทั่วประเทศ ทำให้ประชาชนมีความวิตกกังวลและยิ่งตื่นตระหนกมากขึ้นจากข่าวสารต่างๆ ทั้งที่เป็นข่าวจริงและข่าวปลอม ส่งผลให้ (1) ประชาชนมีการกักตุนสินค้า เพื่อเตรียมรับมือกับมาตรการของรัฐที่อาจตามมา โดยเฉพาะมีความต้องการในอุปกรณ์ป้องกันโรคต่างๆ มากขึ้น อาทิ หน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์ล้างมือ จึงเป็นโอกาสของผู้ค้าในการกำหนดราคาขายสินค้าเหล่านั้นให้สูงขึ้น และยังเป็นแรงกระตุ้นทำให้เกิดการผลิตสินค้าปลอมมาจำหน่ายให้แก่ประชาชนทั้งทางหน้าร้านและช่องทางออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ อีกด้วย (2) ธุรกิจประกันภัยออกกรมธรรม์คุ้มครองเกี่ยวกับโรคดังกล่าว ซึ่งได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมาก โดยมีผู้สนใจซื้อกรมธรรม์ประกันภัย COVID-19 จำนวน 7,121,651 ฉบับ ภายในระยะเวลาเพียง 2 เดือน (ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ณ วันที่ 3 เมษายน 2563) จึงทำให้ต้องเฝ้าระวังการแอบอ้างการเป็นโบรกเกอร์หรือตัวแทน เพื่อหลอกเอาเงินหรือข้อมูลส่วนตัวของผู้ซื้อไปใช้ประโยชน์ในทางมิชอบ และ (3) ภัยไซเบอร์

เนื่องจากนโยบายทำงานที่บ้าน (Work from Home) ทำให้มีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตบ้านที่มีความปลอดภัยต่ำกว่าเครือข่ายขององค์กร หรือการใช้คอมพิวเตอร์ส่วนตัวที่ไม่มีระบบรักษาความปลอดภัยเทียบเท่ากับในองค์กร ทำให้แฮกเกอร์สามารถใช้เทคนิคฟิชซิง ซ่อนมัลแวร์มากับไฟล์เอกสาร หรือสร้างเว็บปลอม และทำการโจรกรรมข้อมูลได้ง่ายมากขึ้น

จากประเด็นปัญหาที่ต้องเฝ้าระวังข้างต้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีมาตรการรับมือ อาทิ จัดตั้ง “ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019” ทำหน้าที่ (1) จัดหาและบริหารจัดการหน้ากากอนามัย เจลล้างมือเพื่อกระจายให้ถึงประชาชนและบุคลากรทางการแพทย์โดยวิธีแจกหรือจำหน่าย (2) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลและประชาชน เป็นต้น นอกจากนี้ คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ได้จัดตั้งทีมเฉพาะกิจที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการเสนอขาย การร้องเรียน และการจ่ายเคลมประกัน เพื่อไม่ให้เกิดการเอาเปรียบผู้บริโภค และยังมีการจัดทำคู่มือให้ความรู้เกี่ยวกับการทำประกันโรค COVID-19 สื่อประชาสัมพันธ์ และแอปพลิเคชัน “คนกลาง For Sure” เพื่อตรวจสอบสถานะใบอนุญาตของตัวแทน-นายหน้าประกันภัย

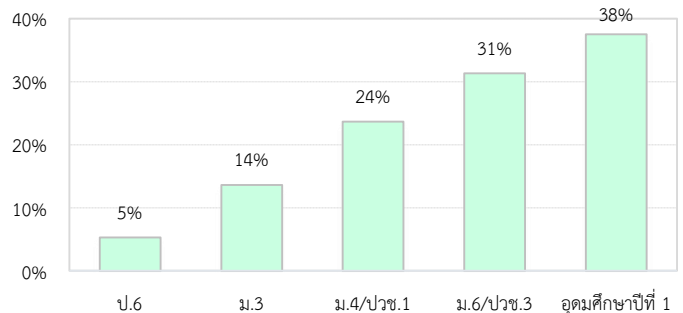
สถานการณ์ทางสังคมที่สำคัญ

การเลิกเรียนกลางคัน : ความเสี่ยงของอนาคตเยาวชนไทย

ระบบการศึกษาไทยยังพบว่าเด็กและเยาวชนหลุดจากระบบการศึกษาจำนวนมาก โดยมีสาเหตุที่สำคัญมาจากปัญหาความยากจน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ถึงแม้ว่าภาครัฐจะมีนโยบายเรียนฟรีก็ตาม โดยผลกระทบของปัญหาการต้องออกจากโรงเรียนกลางคันของเด็กและเยาวชนจะส่งต่อทักษะและรายได้ที่ต่ำตามมา เกิดเป็นวัฏจักรความยากจนในระยะยาว และจะเป็นอุปสรรคในการเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) รวมทั้งทำให้เกิดการสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาดังกล่าว และพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ที่จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศในอนาคต

สถานการณ์เด็กและเยาวชนต้องออกจากระบบการศึกษากลางคัน แม้จะมีแนวโน้มดีขึ้น โดยพบว่า นักเรียนที่เข้าศึกษาประถมศึกษาปีที่ 1 ในระหว่างปีการศึกษา 2546-2548 (ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นในระหว่างปีการศึกษา 2548-2560) มีนักเรียนกว่าร้อยละ 20 ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ (ม.ต้น) และมีนักเรียนกว่าร้อยละ 31 หลุดออกจากระบบการศึกษาก่อนสำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และร้อยละ 38 หลุดออกจากการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งจะเห็นได้ว่า จะมีเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาเพิ่มสูงขึ้นตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น

แผนภาพ 14 เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา (ปีการศึกษา 2548-2560)

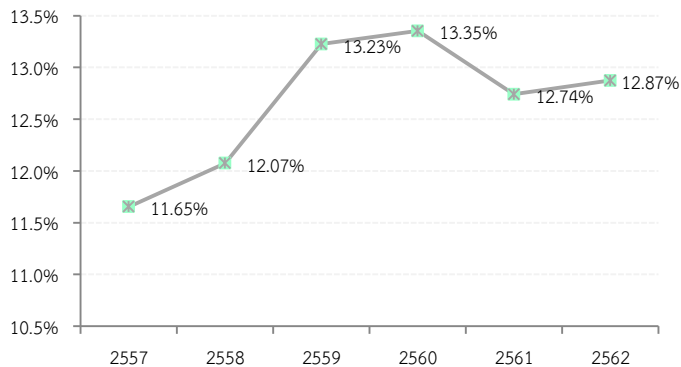

ที่มา: ข้อมูลนักเรียนสถิติฉบับย่อ กระทรวงศึกษาธิการ
ประมวลโดย กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม

ความยากจนถือเป็นสาเหตุที่สำคัญในการหลุดออกนอกระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชน จากข้อมูลกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ในปี 2562 พบว่า เด็กและเยาวชนไทยด้อยโอกาสอยู่นอกระบบการศึกษาประมาณ 670,000 คน สาเหตุการหลุดออกจากระบบการศึกษามาจากความยากจนและเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด ขณะที่สาเหตุอื่นๆ ที่สำคัญ อาทิ ปัญหาภายในครอบครัว ปัญหาแม่วัยใส (การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร) ปัญหาเด็กต้องดูแลคนป่วยคนพิการที่อยู่ในบ้าน ปัญหาการเจ็บป่วย รวมถึงการย้ายภูมิลำเนาตามผู้ปกครอง ทำให้กลุ่มเด็กและเยาวชนดังกล่าวกลายเป็นกลุ่มเด็กด้อยโอกาสในระบบการศึกษา

การหลุดออกนอกระบบการศึกษาของเยาวชนยังสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำอย่างชัดเจน กลุ่มเด็กและเยาวชนในกลุ่มครัวเรือนที่รวยที่สุด (ครัวเรือนที่รวยสุด 10%) ได้เรียนต่อในระดับ ม.ปลาย/ปวช. ร้อยละ 80.3 และได้เรียนต่อในระดับ ปวส./อุดมศึกษา ร้อยละ 63.1 ขณะที่กลุ่มเด็กและเยาวชนในกลุ่มครัวเรือนที่ยากจน (ครัวเรือนที่ยากจนที่สุด 10%) ได้เรียนต่อระดับ ม.ปลาย/ปวช. เพียงร้อยละ 40.5 และได้เรียนต่อในระดับ ปวส./อุดมศึกษาเพียงร้อยละ 4.2 แม้ว่าที่ผ่านมาภาครัฐจะมีนโยบายเรียนฟรีจนถึงระดับม.ปลาย/ปวช. แต่เนื่องจากยังคงมีค่าใช้จ่ายอื่นๆ อาทิ การเดินทาง ค่าเครื่องแบบ ค่าอุปกรณ์ และปัญหาความยากจนของครัวเรือน จึงส่งผลให้กลุ่มเด็กดังกล่าวเลือกที่จะออกจากระบบการศึกษาเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายและออกไปช่วยครอบครัว

แผนภาพ 15 ร้อยละของเด็กและเยาวชน 15-24 ปีที่ไม่ได้มีสถานะอยู่ใน การจ้างงาน การศึกษาหรือการฝึกอบรม (NEETs)

ที่มา: ข้อมูลจากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร 2562
ประมวลโดย กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม

ประกอบอาชีพ นอกจากนั้น ยังมีกลุ่มเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาจำนวนมากที่ไม่ได้มีสถานะอยู่ในการจ้างงาน การศึกษาหรือการฝึกอบรม หรืออาจกล่าวได้ว่าไม่ได้อยู่ในกิจกรรมสะสมทุนมนุษย์ (Not in Education, Employment or Training : NEETs) และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยในปี 2562 มีอยู่ร้อยละ 12.87 ของเยาวชนไทยในช่วงอายุ 15 ถึง 24 ปี หรือประมาณ 1,200,000 คน

ผลกระทบที่สำคัญของการหลุดออกนอกระบบ การศึกษาของเด็กและเยาวชนก่อนวัยอันควรคือ เด็กและเยาวชนมีระดับทักษะต่ำทำให้ได้รับค่าจ้างที่ต่ำเช่นกัน

ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์อย่างชัดเจนของระดับการศึกษากับรายได้ โดยค่าจ้างแรงงานเฉลี่ยในกลุ่มที่จบปริญญาตรีขึ้นไปจะอยู่ในกลุ่มที่มีรายได้สูงเฉลี่ยประมาณ 33,000 บาท ระดับ ปวส./ปวช. เฉลี่ยประมาณ 18,000 บาท ระดับ ม.ปลายเฉลี่ยประมาณ 16,000 บาท และลดลงตามระดับการศึกษาที่ต่ำลง ซึ่งการหลุดออกนอกระบบการศึกษาโดยเฉพาะในกลุ่มครัวเรือนที่ยากจนจะส่งผลกระทบต่อฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มเด็กดังกล่าวในระยะยาวจนก่อให้เกิดวัฏจักรความจน และหากปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชนกลุ่ม NEETs ยังคงมีจำนวนมากอย่างต่อเนื่องจะส่งผลต่อการขาดแคลนแรงงานในระยะยาว เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างประชากรอย่างรวดเร็ว (Demographic Change) โดยมีแนวโน้มอัตราเจริญพันธุ์ที่ต่ำลง และการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยอย่างสมบูรณ์ รวมถึงปัญหาในกลุ่ม NEETs ซึ่งศักยภาพของเยาวชนกลุ่มนี้ไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์และไม่ได้รับการพัฒนา จะทำให้เยาวชนกลุ่มดังกล่าวเผชิญความเสี่ยงในการทำงานจากทักษะที่มีอาจล้าสมัย (Skills Obsolete) และไม่เป็นที่ต้องการในตลาดแรงงาน

แผนภาพ 16 ค่าจ้างเฉลี่ยที่แรงงานได้รับต่อเดือน (บาท)

ที่มา: ข้อมูลจากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร 2562 ประมวลโดย กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม

เมื่อเวลาผ่านไป จะส่งผลให้เกิดปัญหาความไม่สอดคล้องของอุปสงค์และอุปทานแรงงาน และจะเป็นอุปสรรคในการเพิ่มผลิตภาพทางการผลิต (Productivity) และการสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศได้ ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดึงและลดจำนวนเด็กที่หลุดออกนอกระบบการศึกษาผ่านกลไกและความร่วมมือกันในการดำเนินงานอย่างจริงจัง เพื่อช่วยสร้างโอกาสให้แก่กลุ่มเด็กดังกล่าว ไม่เพียงสร้างโอกาสในอนาคตให้เด็ก แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพและทรัพยากรมนุษย์ และการเพิ่มผลิตภาพในการพัฒนาประเทศต่อไป

ดังนั้น ควรมีแนวทางการส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา ผ่านการดำเนินการ ดังนี้ (1) การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและภาคีในพื้นที่ในการนำเด็กและเยาวชนให้กลับสู่ระบบการศึกษาหรือการพัฒนาทักษะอาชีพ และมุ่งเน้นวางแผนการช่วยเหลือเป็นรายกรณี เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีปัญหาที่ต่างกัน (2) การจัดตั้งหน่วยงานเฝ้าระวัง ป้องกันเด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา โดยต้องมีระบบฐานข้อมูลที่มีรายละเอียดและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะติดตามช่วยเหลือดูแลเด็กและเยาวชนได้ทั้งในด้านการเรียน และครอบครัว และสร้างเครือข่ายทั้งภาคการศึกษาและนอกการศึกษา (3) การปรับวิธีการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับสภาพปัญหาของเด็กกลุ่มนี้ด้วย โดยให้มีการพัฒนาระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่นและมีระบบสะสมหน่วยกิตที่ผู้เรียนสามารถโอนหน่วยกิตหรือเทียบวุฒิการศึกษา และเข้าศึกษาในรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลายและตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเด็กหลุดออกนอกระบบซ้ำ และ (4) การศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาเด็กนอกระบบการศึกษาผ่านกลไกของรัฐ อาทิ การใช้กลไกภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (Earmarked Tax) เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและเป็นการแก้ปัญหาอย่างตรงจุด การใช้กลไกกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา โดยการพัฒนาแบบคัดกรองกลุ่มนักเรียนที่จะเข้าถึงกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และปรับปรุงเงื่อนไขการให้เงินกู้ยืมให้มีความหลากหลายสอดคล้องกับกลุ่มเด็กแต่ละกลุ่มที่มีปัญหาที่แตกต่างกัน

สถานการณ์ทางสังคมที่สำคัญ

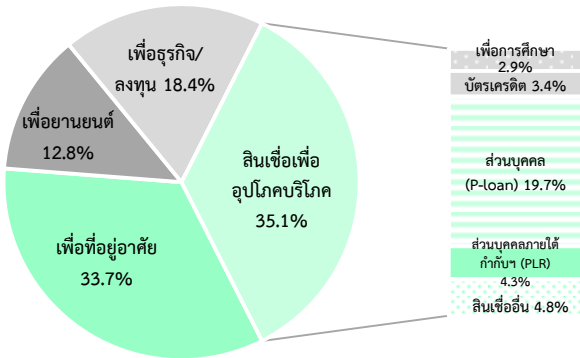
พฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือนไทยและความเสี่ยงทางการเงิน

ในปัจจุบันสถานการณ์ครัวเรือนของไทยกำลังเผชิญผลกระทบทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี หรือแม้กระทั่งวัฒนธรรม โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้างและความเปราะบางของระบบเศรษฐกิจและสังคมในระดับครัวเรือนอย่างชัดเจน โดยประการหนึ่งคือ ครัวเรือนกำลังสะสมความเสี่ยงทางการเงินไว้เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของครัวเรือนที่ทำให้เกิดการออมน้อยและนำรายได้ในอนาคตมาใช้เพื่อการบริโภคมากเกินไป (การก่อหนี้) ซึ่งนำไปสู่ความเปราะบางทางการเงิน และทำให้ครัวเรือนขาดภูมิคุ้มกันและอ่อนไหวต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจได้ง่าย โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่สูญเสียรายได้จากการทำงานเพราะภาวะเศรษฐกิจที่หดตัว และมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) กล่าวได้ว่า พฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือนไทยมีแนวโน้มนำไปสู่การสะสมความเสี่ยงในมิติต่างๆ อาทิ การก่อหนี้ที่สร้างภาระมากเกินไปและไม่สมดุลกับรายได้ การขาดภูมิคุ้มกันและระบบรองรับผลกระทบจากปัญหาด้านการเงิน และทัศนคติและพฤติกรรมการใช้จ่ายใช้สอยและการก่อหนี้

พฤติกรรมการก่อหนี้ที่เน้นการบริโภคนำไปสู่การสร้างภาระทางการเงินของครัวเรือน และไม่สามารถช่วยยกระดับรายได้ของครัวเรือนให้สูงขึ้นได้ในระยะยาว

ครัวเรือนไทยก่อหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคเป็นหลัก ขณะที่หนี้ครัวเรือนของประเทศส่วนใหญ่ สัดส่วนมากกว่าครึ่งเป็นการกู้เงินเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย ในระยะสั้นแม้ว่าการกู้ยืมเงินเพื่อนำมาใช้ในการบริโภคจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาสภาพคล่องและการขาดรายได้ของครัวเรือนได้ แต่ก็จะสร้างภาระทางการเงินให้แก่ครัวเรือนในอนาคตไปพร้อมกัน โดยเฉพาะหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคที่มีระยะเวลาผ่อนชำระคืนสั้นและอัตราดอกเบี้ยสูง จากข้อมูลธนาคารแห่งประเทศไทย ณ สิ้นปี 2562 พบว่า 1 ใน 3 ของหนี้ครัวเรือนเป็นสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะสินเชื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคล (Personal Loan) มีสัดส่วนร้อยละ 19.7 สินเชื่ออื่นที่ไม่สามารถจำแนกวัตถุประสงค์ได้ร้อยละ 4.8 และสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับของ ธปท. (Personal Loan Regulation: PLR) ร้อยละ 4.3

แผนภาพ 17 โครงสร้างหนี้ครัวเรือนไทย ปี 2562

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

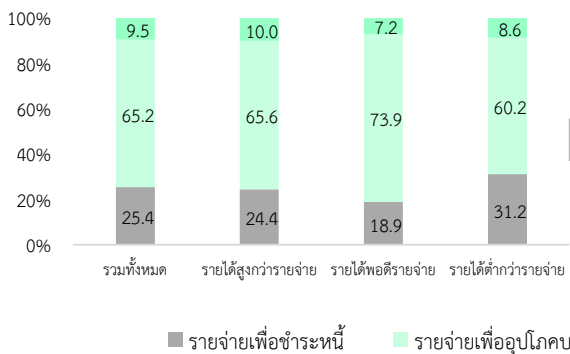
ทัศนคติและพฤติกรรมการใช้จ่ายใช้สอย/การก่อกู้ของครัวเรือน

เพื่อทำความเข้าใจทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือนให้มากขึ้น โดยเฉพาะในมิติการใช้จ่ายใช้สอยและการก่อกู้เพื่อการอุปโภคบริโภคที่เป็นสาเหตุสำคัญของความเสี่ยงและความเปราะบางทางการเงินของครัวเรือนให้ดียิ่งขึ้น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ร่วมกับบริษัทศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจจำกัด (SAB) ดำเนินโครงการสำรวจและศึกษาสาเหตุที่คนไทยก่อกู้เพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคล โดยเป็นการสำรวจภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างอายุ 20-65 ปี จำนวน 6,761 คนทั่วประเทศ และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากประชากรทั่วไปอายุ 20-65 ปี จำนวน 30 ราย ในช่วงระหว่างเดือนธันวาคม 2562 ถึงเดือนมกราคม 2563

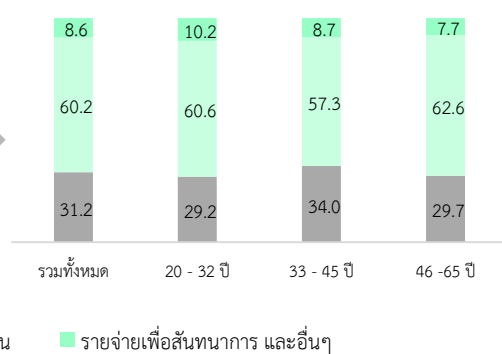
1. ภาพรวมครัวเรือนไทยมีแนวโน้มการบริโภคสูง

(1) มากกว่าครึ่งหนึ่งของรายจ่ายครัวเรือนทั้งหมดเป็นค่าใช้จ่ายเพื่ออุปโภคบริโภคสินค้าและบริการที่จำเป็น ขณะที่รายจ่ายเพื่อการสนทนากการฯ มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหารายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายโดยเฉพาะในกลุ่มคนที่เริ่มทำงานใหม่ จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พบว่า โครงสร้างรายจ่ายส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายเพื่ออุปโภคบริโภคสินค้าและบริการที่จำเป็น อาทิ ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่าเช่าเรียน และค่าเดินทาง (ร้อยละ 65 ของรายจ่ายทั้งหมด) ขณะที่รายจ่ายเพื่อสนทนากการฯ² มีสัดส่วนร้อยละ 10 เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่มีปัญหาทางการเงิน (รายได้ต่ำกว่ารายจ่าย) พบว่า 1 ใน 3 ของรายจ่ายเพื่อสนทนากการฯ เป็นค่าใช้จ่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์/บุหรี่ และอีก 1 ใน 3 เป็นค่าใช้จ่ายท่องเที่ยวและการดูแลสุขภาพ นอกจากนี้ เมื่อจำแนกตามช่วงอายุแล้ว กลุ่มที่มีรายจ่ายเพื่อสนทนากการฯ สูงกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ ได้แก่ กลุ่มคนในช่วงอายุ 20-32 ปี หากหักรายจ่ายเพื่อสนทนากการฯ จะทำให้สัดส่วนคนที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

แผนภาพ 18 โครงสร้างรายจ่ายของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายได้เทียบรายจ่าย

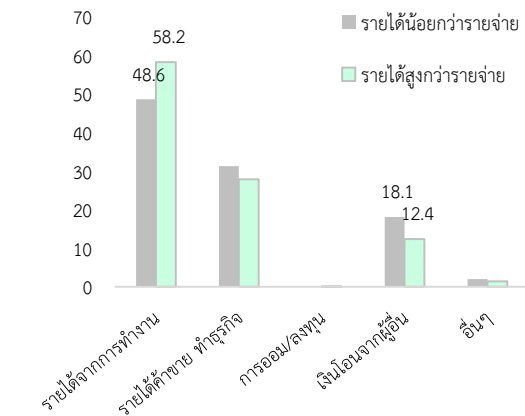
แผนภาพ 19 โครงสร้างรายจ่ายเฉพาะคนที่มีปัญหา จำแนกตามช่วงอายุ

ที่มา: โครงการสำรวจและศึกษาสาเหตุที่คนไทยก่อกู้เพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคล, SAB และ สศช., ประมวลผลโดย สศช.

² รายจ่ายเพื่อสนทนากการฯ และอื่น ๆ ประกอบด้วย (1) รายจ่ายเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ความงาม บุคลิกภาพ เช่น น้ำหอม ครีม โลชั่น เจล (2) ค่าบริการส่วนบุคคล เช่น นวด สปา ตัดผม เสริมสวย (3) เครื่องประดับ เช่น สร้อย แหวน นาฬิกา (4) ค่าจ้างคนทำงานบ้าน/ ซักรีด (5) สิ่งสรรค์ สนทนากการ (ดูหนัง ฟังเพลง เล่นเกม) ออกกำลังกาย เล่นกีฬา (6) ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว (7) เครื่องดื่มแอลกอฮอล์/ บุหรี่ และ (7) รายจ่ายอื่นๆ โดยรายงานศึกษานี้จำแนกรายจ่ายประเภทข้างต้นเป็นรายจ่ายที่ไม่จำเป็น

แผนภาพ 20 สัดส่วนรายได้แต่ละประเภทของกลุ่มคนอายุ 20-32 ปี (ร้อยละ)

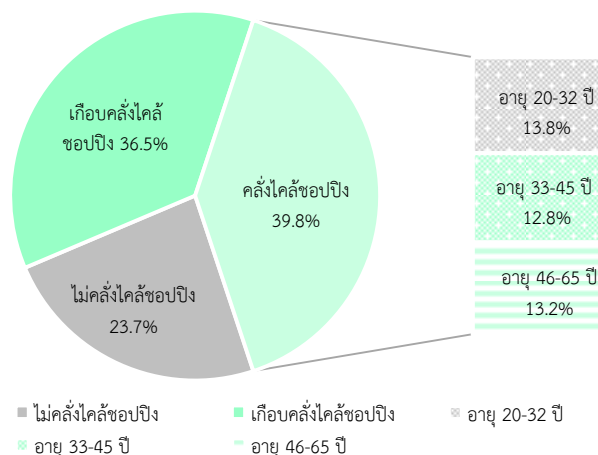

ที่มา: โครงการสำรวจและศึกษาสาเหตุที่คนไทยก่อหนี้เพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคล, SAB และ สศช. ประมวลผลโดย สศช.

(2) คนวัยเริ่มทำงานที่มีปัญหารายได้น้อยกว่ารายจ่ายส่วนหนึ่งเป็นผลจากการมีสัดส่วนรายได้ที่มีความสม่ำเสมอต่ำ ทำให้ต้องอาศัยเงินโอนจากพ่อแม่และผู้ปกครองมาช่วยชดเชยรายได้ คนส่วนใหญ่มีรายได้จากการทำงานเป็นหลัก อาทิ เงินเดือน ค่าจ้าง ซึ่งเป็นรายได้ประเภทที่มีความสม่ำเสมอและคาดการณ์ได้เพราะมีความผันผวนตามภาวะเศรษฐกิจน้อยกว่ารายได้ประเภทอื่น อีกทั้งยังสามารถช่วยให้เข้าถึงบริการทางการเงินหรือแหล่งเงินทุนได้ง่ายกว่า รายได้จากการค้าขายและทำธุรกิจ โดยในกลุ่มวัยเริ่มทำงาน (อายุ 20-32 ปี) รายได้จากการทำงานมีสัดส่วนร้อยละ 55.4 และพึ่งพาเงินจากพ่อแม่ผู้ปกครองร้อยละ 14.5 ซึ่งในกลุ่มคนเริ่มทำงานที่เผชิญปัญหา รายได้น้อยกว่ารายจ่ายมีรายได้จากการทำงานอยู่ที่ร้อยละ 48.6 และพึ่งพาเงินจากการโอนจากผู้อื่นอยู่ในระดับร้อยละ 18.1

(3) คนส่วนใหญ่พร้อมที่จะใช้จ่ายมากขึ้นเมื่อมีรายได้สูงขึ้น และมีแนวโน้มคลั่งไคล้การช้อปปิ้ง³ โดยเฉพาะวัยเริ่มทำงานที่มีสัดส่วนสูงถึง 1 ใน 3 และมีรายจ่ายเพื่อการสนทนการสูงกว่ากลุ่มอื่น โดยกลุ่มที่มีทัศนคติเห็นด้วยกับ “ยังมีรายได้มากขึ้น จะมีรายจ่ายมากขึ้น” มีเกือบร้อยละ 40 ที่คลั่งไคล้การช้อปปิ้ง และอีกร้อยละ 37 อยู่ในกลุ่มเกือบคลั่งไคล้การช้อปปิ้งโดยหลายคนเริ่มก่อหนี้ในช่วงวัยทำงานจากการมีงานประจำและทำบัตรเครดิต จากนั้น จึงจ่ายผ่านบัตรเครดิตเพื่อสนองความต้องการของตนเองโดยขาดความระมัดระวัง จนไม่สามารถชำระยอดเต็มได้ จึงใช้การชำระบางส่วนหรือชำระขั้นต่ำ ทำให้ยอดคงค้างหนี้สะสมไปเรื่อยๆ อย่างไรก็ตาม กลุ่มดังกล่าวยังคงตระหนักรู้ถึงการเป็นหนี้ของบัตรเครดิตอย่างชัดเจน คือ ร้อยละ 83.6 รับรู้ว่าการใช้บัตรเครดิตเป็นการก่อหนี้รูปแบบหนึ่งแม้ว่าจะชำระเต็มจำนวนทุกครั้งก็ตาม

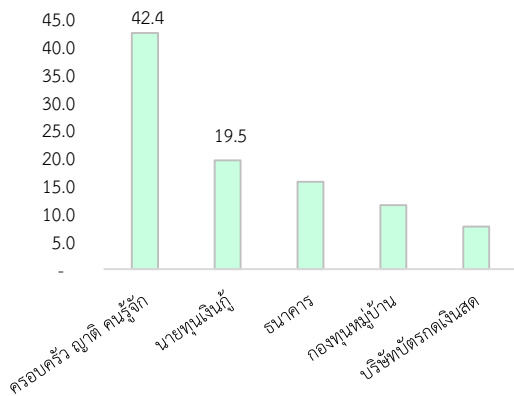
แผนภาพ 21 กลุ่มที่เห็นด้วยกับทัศนคติ “ยังมีรายได้มากขึ้นก็จะใช้จ่ายมากขึ้น จึงไม่มีเงินเหลือเก็บ”

ที่มา: โครงการสำรวจและศึกษาสาเหตุที่คนไทยก่อหนี้เพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคล, SAB และ สศช. ประมวลผลโดย สศช.

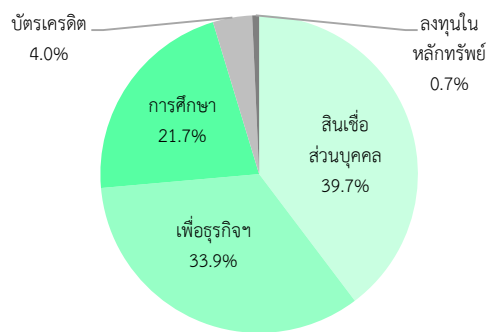
³ การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการทดสอบแนวโน้มพฤติกรรมคลั่งไคล้การช้อปปิ้งของกลุ่มตัวอย่างโดยการอาศัยแบบวัดความคลั่งไคล้การช้อปปิ้งที่ปรับปรุงจาก Edwards Compulsive Buying Scale Revised version ซึ่งเกณฑ์การคิดคะแนนอ้างอิงตาม Maraz, van den Brink, and Demetrovics (2015) จากข้อคำถามทั้งหมด 16 ข้อ (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 ถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5) ผู้ที่ได้คะแนนตั้งแต่ 42 คะแนนขึ้นไปจัดอยู่ในกลุ่มคลั่งไคล้ช้อปปิ้ง ขณะที่กลุ่มเกือบคลั่งไคล้ช้อปปิ้ง คือ ผู้ได้รับคะแนนระหว่าง 30-41 คะแนน

แผนภาพ 22 สัดส่วนผู้เป็นหนี้ส่วนบุคคล
จำแนกตามแหล่งที่มาของเงินกู้ (ร้อยละ)

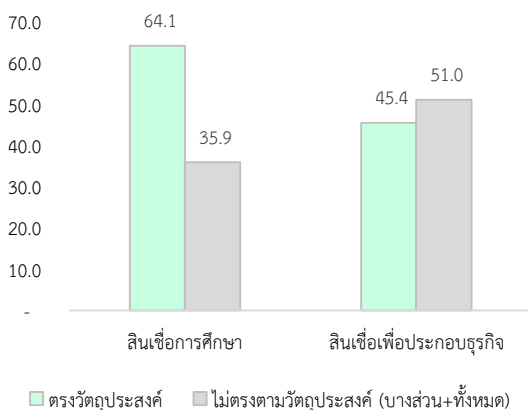

ที่มา: โครงการสำรวจและศึกษาสาเหตุที่คนไทยก่อหนี้เพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคล, SAB และ สศช.

แผนภาพ 23 โครงสร้างหนี้เพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคล

แผนภาพ 24 การใช้เงินจากสินเชื่อตามวัตถุประสงค์ (ร้อยละ)

ที่มา: โครงการสำรวจและศึกษาสาเหตุที่คนไทยก่อหนี้เพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคล, SAB และ สศช., ประมวลผลโดย สศช.

2. พฤติกรรมการก่อหนี้ที่นำเงินไปใช้เพื่อบริโภคและใช้จ่ายผิดประเภท รวมถึงวงจรการก่อหนี้ซ้ำสะท้อนถึงความเสี่ยงทางการเงินของครัวเรือน

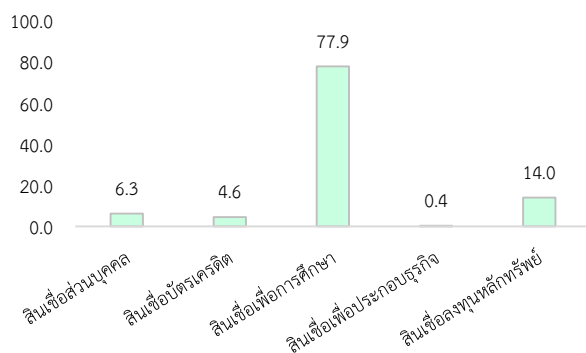
(1) คนส่วนใหญ่มักเป็นหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภค ส่งผลให้ภาระค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในอนาคตเพิ่มสูงขึ้นเพราะหนี้ประเภทดังกล่าวมีอัตราดอกเบี้ยสูงและระยะเวลาการผ่อนสั้น ทำให้ภาระการชำระคืนต่อเดือนสูงและเหลือเงินออมน้อยลง เมื่อพิจารณาจากจำนวนผู้มีหนี้สินทั้งหมด พบว่า ร้อยละ 72.1 มีหนี้เพื่อการอุปโภคบริโภค โดยเป็นสินเชื่อส่วนบุคคล (P-loan) ร้อยละ 40.7 และสินเชื่อบัตรเครดิตร้อยละ 15.2 ซึ่งสินเชื่อทั้งสองประเภทมีระดับอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าสินเชื่อประเภทอื่น นอกจากนี้ ในแง่ของแหล่งเงินกู้ของสินเชื่อส่วนบุคคลยังแสดงให้เห็นระดับอัตราดอกเบี้ยที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นการกู้จากนอกระบบเป็นหลัก โดยเฉพาะจากครอบครัว ญาติ คนสนิท คนรู้จัก และนายทุนเงินกู้ ร้อยละ 42.2 และร้อยละ 19.5 ตามลำดับ

(2) แม้ว่าหนี้อุปโภคบริโภคส่วนหนึ่งจะนำไปใช้เพื่อประกอบอาชีพและ/หรือทำธุรกิจ⁴ และเพื่อการศึกษา แต่พบว่ามีจำนวนไม่น้อยที่นำเงินไปใช้จ่ายไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ นำไปสู่การสร้างภาระรายจ่ายในอนาคตให้แก่ครัวเรือนแทนที่การลงทุนเพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตในระยะยาว โดยภาพรวมของสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคประกอบด้วย สินเชื่อส่วนบุคคล ร้อยละ 39.7 สินเชื่อเพื่อธุรกิจร้อยละ 33.9 และสินเชื่อเพื่อการศึกษาร้อยละ 21.7 ในด้านสินเชื่อเพื่อการศึกษา ยอดหนี้คงค้างเฉลี่ยอยู่ที่ 99,136 บาทต่อคน โดยเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.5) เป็นการกู้ยืมจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ซึ่ง 1 ใน 3 ของการกู้ยืมเป็นการนำเงินไปใช้จ่ายค่าครองชีพเป็นหลัก และมากกว่าครึ่งของการกู้ยืมดังกล่าวยังไม่ได้วางแผนการชำระคืน เพราะเห็นว่ายังไม่ถึงกำหนดชำระ ส่วนสินเชื่อเพื่อประกอบธุรกิจ ยอดหนี้คงค้างเฉลี่ยอยู่ที่ 117,888 บาทต่อคน โดยเป็นการกู้จากธนาคารพาณิชย์เป็นหลัก (ร้อยละ 84.5) อย่างไรก็ตาม มีสัดส่วนไม่ถึงครึ่งหนึ่งที่นำเงินไปใช้เพื่อประกอบอาชีพ/ทำธุรกิจในทางกลับกันร้อยละ 51.0 เป็นการนำเงินไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นบางส่วนหรือทั้งหมด โดยเฉพาะการนำเงินไปใช้จ่ายค่าครองชีพ และซื้อสิ่งของที่ต้องการ

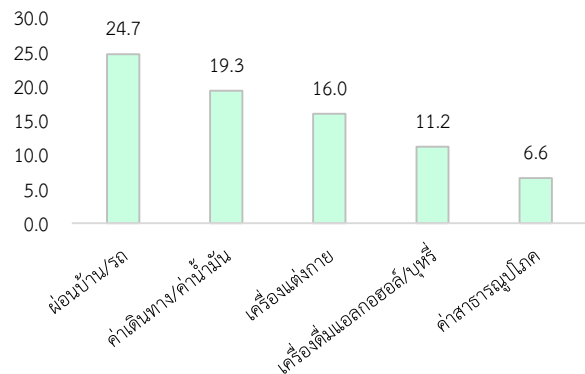
⁴ การศึกษาครั้งนี้จำแนกสินเชื่อเพื่อประกอบธุรกิจออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) เพื่อเกษตรกรรม (2) เพื่อประกอบอาชีพทั่วไป เช่น การเปิดร้านขายอาหาร การเปิดร้านขายของชำ และ (3) เพื่อธุรกิจ โดยเป็นการกู้ยืมของปัจเจกบุคคลเพื่อนำไปใช้สำหรับการดำเนินกิจการที่มีลักษณะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย

(3) พฤติกรรมการก่อหนี้ชำระหรือการกู้เงินจากวัตถุประสงค์หนึ่งเพื่อนำไปชำระหนี้และ/หรือปิดบัญชีหนี้อื่นเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ฐานะการเงินของครัวเรือนมีความเสี่ยงเพิ่มมากขึ้น แม้พฤติกรรมการก่อหนี้ชำระมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 8.5 ของผู้ที่เป็หนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคทั้งหมด แต่ส่วนใหญ่ของผู้ที่ก่อหนี้ชำระหรือสัดส่วนร้อยละ 77.9 นำเงินที่กู้ยืมเพื่อการศึกษา มาใช้ในการหัก/ปิดบัญชีสินเชื่อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ และสินเชื่อส่วนบุคคลเป็นหลัก ทั้งนี้ พฤติกรรมการก่อหนี้ชำระดังกล่าวเป็นเครื่องบ่งชี้สำคัญของปัญหารายได้ไม่เพียงพอจาย โดยในกลุ่มที่มีพฤติกรรมการก่อหนี้ชำระ พบว่า 1) มีสัดส่วนร้อยละ 55.8 ที่กำลังเผชิญปัญหารายได้ต่ำกว่ารายจ่าย 2) 5 อันดับแรกของรายจ่ายต่อเดือน ได้แก่ ค่าผ่อนบ้าน/รถ ค่าเดินทาง/ค่าน้ำมัน ค่าเครื่องแต่งกาย ค่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์/บุหรื และค่าสาธารณูปโภค ตามลำดับ และ 3) เงินออมเฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มก่อหนี้ชำระอยู่ที่ 1,280 บาท ต่ำกว่ากลุ่มที่ไม่มีพฤติกรรมดังกล่าวที่มีเงินออมเฉลี่ย 1,808 บาท ต่อเดือน

แผนภาพ 25 สัดส่วนผู้ก่อหนี้ชำระ
จำแนกตามประเภทสินเชื่อที่กู้ (ร้อยละ)

แผนภาพ 26 โครงสร้างรายจ่าย 5 อันดับแรก
ของผู้ก่อหนี้ชำระ (ร้อยละ)

ที่มา: โครงการสำรวจและศึกษาสาเหตุที่คนไทยก่อหนี้เพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคล, SAB และ สศช., ประมวลผลโดย สศช.

ความเปราะบางของครัวเรือนท่ามกลางวิกฤต

ฐานะทางการเงินของครัวเรือนไทยค่อนข้างสะสมความเสี่ยงอันเนื่องมาจากพฤติกรรมการใช้จ่ายและการก่อหนี้ในหลายมิติ อาทิ การเน้นก่อหนี้เพื่อบริโภคที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือผลตอบแทน พฤติกรรมที่เน้นการใช้จ่ายจนทำให้รายจ่ายสูงกว่ารายได้ การบริโภคเพื่อตอบสนองความพึงพอใจในปัจจุบันเป็นหลัก และทัศนคติที่ส่งเสริมให้มีรายจ่ายสูงและขาดการวางแผนทางการเงิน จนกระทั่งทำให้ครัวเรือนมีความเปราะบางสูงขึ้นและขาดกันชนทางการเงินที่จะสามารถช่วยลดระดับความรุนแรงของผลกระทบทางด้านรายได้ (Income Shock) ที่อาจเกิดขึ้น

ในช่วงสถานการณ์ปกติ ความเปราะบางทางการเงินของครัวเรือนไทยถือว่าอยู่ในระดับสูง ประกอบกับการมีเงินออมน้อย มีภาระหนี้สูงและนาน และภูมิคุ้มกันทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ โดยเมื่อต้องเผชิญกับภาวะที่เศรษฐกิจมีการหดตัวทำให้ผลกระทบต่อครัวเรือนจะมีความรุนแรง และส่งผลกระทบต่อเนื่องเป็นวงกว้างได้

ข้อเสนอแนะ

การแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ภาครัฐพยายามเร่งดำเนินการในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Soft loan) สินเชื่อเพื่อส่งเสริมการจ้างงาน สินเชื่อฉุกเฉินสำหรับผู้ไม่มีรายได้ประจำ เป็นต้น ล้วนมีส่วนสำคัญในการช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของครัวเรือนในช่วงระยะสั้น อย่างไรก็ตาม หลักสำคัญของการแก้ไขปัญหา คือ การแก้ไขปัญหาความเปราะบางทางการเงินในระดับเชิงโครงสร้างของครัวเรือนในระยะยาวอย่างยั่งยืน

(1) การสร้างกลไกเพื่อบรรเทาภาระหนี้และปรับเปลี่ยนโครงสร้างหนี้โดยมีภาครัฐเป็นสื่อกลาง โดยสร้างช่องทางให้ประชาชนสามารถเจรจาและไกล่เกลี่ยกับสถาบันการเงินเพื่อบรรเทาภาระหนี้ หรือปรับโครงสร้างหนี้ (Restructuring) ที่เกิดขึ้น เช่น การปรับลดอัตราดอกเบี้ยกรณีพิเศษสำหรับลูกหนี้ชั้นดี โดยมีภาครัฐเป็นสื่อกลางระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ ซึ่งจะช่วยให้ภาระหนี้ของประชาชนลดลงและสภาพคล่องของครัวเรือนดีขึ้น ซึ่งต่างไปจากการการพักชำระเงินต้น การเลื่อนกำหนดชำระหนี้ ฯลฯ ที่ประชาชนยังต้องมีภาระชำระเงินต้นเท่าเดิมและดอกเบี้ยยังคงเดินต่อไป

(2) การยกระดับรายได้ของประชาชนให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่และความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ปัญหาความไม่เพียงพอของรายได้กับรายจ่ายเป็นสาเหตุสำคัญของการก่อหนี้ครัวเรือน ซึ่งนอกเหนือจากการปรับปรับเปลี่ยนรายจ่ายของครัวเรือนให้มีความเหมาะสมกับรายได้แล้ว ในด้านหนึ่งจำเป็นต้องยกระดับรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยอาจส่งเสริมช่องทางให้ประชาชนสามารถสร้างรายได้ให้มีความหลากหลายและความยืดหยุ่นมากขึ้นเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงหรือเหตุการณ์ไม่คาดฝันได้อย่างเหมาะสม อาทิ การลงทุนทางการเงิน การทำอาชีพเสริม การยกระดับมาตรฐานค่าจ้างเงินเดือน

(3) การส่งเสริมความรู้และสร้างวินัยทางการเงินให้กับประชาชนผ่านช่องทางเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ โดยการเสริมสร้างความรู้ทางการเงินให้แก่ประชาชนเพื่อสนับสนุนให้ครัวเรือนการวางแผนทางการเงินมากขึ้นและสร้างกันชนทางการเงินให้แก่ครัวเรือนไปพร้อมกัน ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งของฐานะการเงินให้เพิ่มขึ้นในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนและผลักดันให้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้คำแนะนำด้านการเงินแก่ครัวเรือนในประเด็นต่างๆ ที่จำเป็น ไม่ว่าจะเป็นสุขภาพทางการเงิน การเข้าถึงสินเชื่ออย่างเหมาะสม และการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันสุขภาพและคำแนะนำทางการเงิน

บทความ “วิกฤต COVID-19 : บทเรียนเพื่อการก้าวต่อไปอย่างมีภูมิคุ้มกัน”

การแพร่ระบาดของ COVID-19 นำมาซึ่งมาตรการในการควบคุมการแพร่กระจายของโรค ซึ่งส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ วิถีชีวิตของคนในสังคม คุณภาพชีวิต สุขภาพจิต ตลอดจนคุณภาพสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม วิกฤตครั้งนี้ทำให้เกิดการเรียนรู้และการปรับตัวของสังคมไทย ซึ่งจะกลายเป็นความคุ้นชินใหม่หลังการแพร่ระบาดยุติลง อาทิ การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล การตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพ การมีหลักประกันทางรายได้และสังคม และความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม ดังนั้น วิกฤต COVID-19 จะเป็นบทเรียนสำคัญให้สังคมไทยได้เรียนรู้ร่วมกันเพื่อก้าวต่อไปอย่างมีภูมิคุ้มกันในอนาคต

สถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 ในประเทศไทย

การแพร่ระบาดของเชื้อโคโรนาไวรัสในประเทศไทยพบผู้ป่วยคนแรกในเดือนมกราคม จนกระทั่งในช่วงวันที่ 8-21 พฤษภาคม 2563 พบผู้ติดเชื้อรายใหม่รวม 45 คน คิดเป็น เฉลี่ย 3.2 คนต่อวัน โดยในภาพรวมมีผู้ป่วยสะสม 3,037 คน ผู้รักษาหายแล้ว 2,897 คน และผู้เสียชีวิต 56 คน ทั้งนี้ นับตั้งแต่พบการติดเชื้อเป็นกลุ่มใหญ่ รัฐบาลได้ออกมาตรการเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดตามความรุนแรงของสถานการณ์ ได้แก่ การให้คำแนะนำการรักษาสุขภาพ สวมหน้ากากอนามัย และล้างมือบ่อยๆ มาตรการกำหนดให้เว้นระยะห่างทางสังคม มาตรการปิดสถานประกอบการ มาตรการหยุดการเดินทางระหว่างเมืองและระหว่างประเทศ และมาตรการประกาศภาวะฉุกเฉินห้ามออกนอกเคหสถานในช่วงกลางคืน เป็นลำดับ

ตาราง 10 มาตรการควบคุมการระบาดของโรค COVID-19 ที่สำคัญ

ช่วงเวลาประกาศ	มาตรการสำคัญ
1 มีนาคม 2563	ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรค COVID-19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)) เป็นโรคติดต่ออันตราย ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558
5 มีนาคม 2563	ประกาศให้ประเทศเกาหลี จีน อิตาลี และอิหร่าน เป็นท้องถิ่นกักกักโรคติดต่ออันตรายกรณี "COVID-19"
22 มีนาคม-12 เมษายน 2563	ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครประกาศสั่งปิด 26 สถานที่เสี่ยงเป็นการชั่วคราว
26 มีนาคม-30 เมษายน 2563	ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักร ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อแก้ปัญหาการระบาดของ COVID-19
3 เมษายน 2563 เป็นต้นไป	ห้ามบุคคลออกนอกเคหสถานทั่วประเทศ ในช่วงเวลา 22.00-04.00 น.
1-31 พฤษภาคม 2563	ขยายพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินออกไปอีก 1 เดือน

ที่มา: TimeLine COVID-19, ไทยรัฐออนไลน์

แม้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดจะปรับตัวดีขึ้นเป็นลำดับและพบผู้ติดเชื้อน้อยกว่า 10 คนต่อวันต่อเนื่อง ในช่วง 14 วันที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม กระทรวงสาธารณสุขยังคงเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้กลับมาแพร่ระบาดเป็นระลอก 2 อีก โดยเฉพาะในช่วงที่มีการผ่อนคลามาตรการควบคุมการระบาดฯ เพื่อให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจสามารถดำเนินไปได้ โดยมีการผ่อนคลามาตรการเป็นระยะๆ โดยในระยะแรก (ช่วงวันที่ 3 พฤษภาคม 2563) เริ่มเปิดให้กิจการบางประเภทสามารถดำเนินการได้ โดยมีเงื่อนไขการเว้นระยะห่างทางสังคม และการสวมหน้ากากอนามัย ได้แก่ ตลาด ร้านจำหน่ายอาหาร กิจการค้าปลีก-ส่ง กีฬาสันทนาการ ร้านตัดผม/เสริมสวย ร้านตัดขนสัตว์ และในระยะที่สอง มีการผ่อนปรนการเปิดกิจการของห้างสรรพสินค้า ฯลฯ

ตาราง 11 มาตรการผ่อนปรนประเภทและกิจกรรม

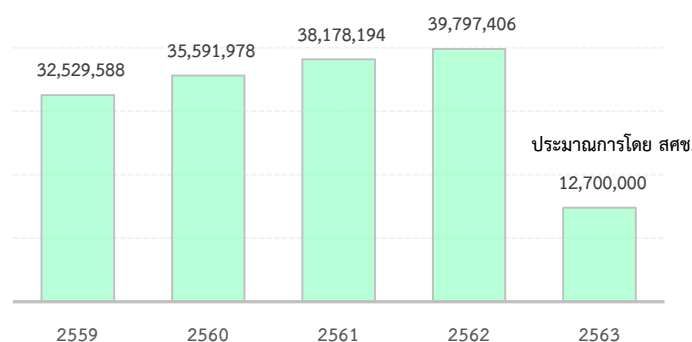
ระยะที่ 1 (เริ่ม 3 พฤษภาคม 2563)	ระยะที่ 2 (เริ่ม 17 พฤษภาคม 2563)
ตลาด ร้านจำหน่ายอาหาร กิจกรรมค้าปลีก-ส่ง กีฬาสันทนาการ บางประเภท ร้านตัดผมเสริมสวย ร้านตัดขนสัตว์	ร้านอาหารในสำนักงาน เปิดห้างสรรพสินค้า (ยกเว้นโรงหนัง) ร้านค้าปลีก/ค้าส่งขนาดใหญ่ ร้านเสริมความงาม (ห้ามทำหน้า) สนามกีฬา (ยกเว้นสนามมวย) และกองถ่ายละคร (ไม่เกิน 50 คน)

ที่มา: ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.)

ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค COVID-19

• **กิจกรรมทางเศรษฐกิจลดลง ส่งผลถึงการจ้างงาน** วิกฤติ COVID-19 ทำให้ห่วงโซ่อุปทานระหว่างประเทศเกิดปัญหาอย่างฉับพลัน ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยที่พึ่งพาเศรษฐกิจจากภาคการท่องเที่ยวและการส่งออกเป็นหลัก จึงได้รับผลกระทบเป็นอย่างมากจากการชะลอตัวของการบริโภคภาคเอกชน การหดตัวของการลงทุน และการส่งออก-นำเข้า ตลอดจนมาตรการควบคุมการระบาดของ COVID-19 ส่งผลต่อการประกอบการธุรกิจ ทำให้ต้องหยุดดำเนินกิจการชั่วคราวหรืออาจถึงขั้นปิดกิจการ โดยภาคการท่องเที่ยวและการส่งออกจะได้รับผลกระทบมากที่สุด สศช. ประมาณการว่า ในปี 2563 ปริมาณนักท่องเที่ยวจะลดลงเหลือประมาณ 12.7 ล้านคน เทียบกับ 39.8 ล้านคน ในปี 2562 ส่งผลให้รายได้จากภาคการท่องเที่ยวลดลงจาก 1.88 ล้านล้านบาท เหลือเพียง 0.59 ล้านล้านบาท คิดเป็นการลดลงร้อยละ 68.8 และจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการท่องเที่ยว เช่น ไกด์ ธุรกิจโรงแรม รวมไปถึงการค้าขาย สถานบันเทิงต่างๆ ในส่วนของภาคอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบจากปัญหา Supply Chain Disruption รวมถึงประเทศคู่ค้าที่ยังมีปัญหาเรื่องการแพร่ระบาดของโรคฯ ทำให้เกิดเป็นปัญหาทั้งด้านการผลิต การส่งออก-นำเข้า ในขณะที่ภาคการค้าและบริการอื่นๆ ได้รับผลกระทบจากมาตรการของภาครัฐการเว้นระยะห่างทางสังคม และการปิดสถานที่ ทำให้กิจกรรมการค้าและบริการต้องหยุดชะงัก ส่งผลต่อเนื่องถึงการจ้างงานตามระดับผลกระทบต่อสาขาการผลิตนั้นๆ โดยมีผลกระทบตั้งแต่การลดชั่วโมงการทำงาน การลดเงินเดือน การเลิกจ้าง โดยในช่วงไตรมาสแรกมีกิจการยื่นขอใช้มาตรา 75 หยุดกิจการชั่วคราวโดยลูกจ้างได้รับค่าตอบแทนร้อยละ 75 เงินเดือนจำนวน 570 ราย มีแรงงานในกิจการดังกล่าวจำนวน 121,336 ราย และมีแรงงานที่ยื่นขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงานในไตรมาสแรกจำนวน 170,144 ราย นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มแรงงานนอกระบบ เช่น ผู้ประกอบการอิสระ ผู้ค้าเร่/แผงลอย แรงงานทั่วไปรายวัน ฯลฯ ที่ได้รับผลกระทบค่อนข้างรุนแรง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ไม่มีหลักประกันทางสังคม เมื่อต้องหยุดการทำงานอย่างฉับพลันทำให้ขาดรายได้และไม่มียะบบที่บรรเทาความเดือดร้อนหรือรองรับเมื่อไม่มีงานทำ

แผนภาพ 27 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าประเทศไทย ระหว่างปี 2559-2563 (ราย)

ที่มา: กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา (ณ วันที่ 21 เมษายน 2563)

- **ภาระหนี้ครัวเรือนถูกซ้ำเติมจากรายได้ที่ลดลง** รายได้ครัวเรือนที่มีแนวโน้มลดลงตามภาวะการจ้างงาน ในขณะที่รายจ่ายยังทรงตัวหรือเพิ่มขึ้น อาจทำให้ครัวเรือนเกิดปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน จากการสำรวจคนจนเมืองในภาวะวิกฤติ COVID-19 ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พบว่า ในช่วงวิกฤติ COVID-19 ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 60.24 มีรายได้ลดลงเกือบทั้งหมด รองลงมาคือ มีรายได้ลดลงครึ่งหนึ่งประมาณร้อยละ 31.21 และมีรายได้เท่าเดิมร้อยละ 8.55 ในขณะที่หนี้สินของแต่ละครัวเรือนยังคงอยู่ระดับเดิม แต่รายจ่ายในการดำรงชีพสูงขึ้น นอกจากนั้น คนจนเมืองกลุ่มที่มีรายได้ลดลงประมาณร้อยละ 54.51 ประสบปัญหาไม่มีเงินชำระหนี้ รองลงมาคือ ไม่มีเงินซื้ออาหารประจำวัน ไม่มีเงินจ่ายค่าเช่าที่อยู่อาศัย และไม่มีเงินสำหรับรายจ่ายที่จำเป็นของครัวเรือน โดยมีวิธีแก้ไขปัญหา อาทิ การกู้หนี้ยืมสิน การนำเงินออมมาใช้ ตลอดจนการนำเครื่องใช้ในบ้านไปจำนำ

- **วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไป** จากมาตรการดูแลสุขภาพส่งเสริมให้คนใช้หน้ากากอนามัยเมื่อออกจากบ้านและล้างมือบ่อยครั้งและมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมทำให้ประชาชนหันมาให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพและการดูแลสุขภาพป้องกันโรคติดเชื้อมากขึ้น ดังจะเห็นจากข้อมูลการสำรวจของสำนักงานศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2563 มีประชาชนร้อยละ 95 สวมหน้ากากอนามัย/หน้ากากผ้า ร้อยละ 89 ล้างมือด้วยสบู่/เจลแอลกอฮอล์ รวมถึงการลดการสัมผัสตัว การแยกผู้สูงอายุและเด็ก ออกจากกลุ่มเสี่ยง นอกจากนั้น มาตรการปิดสถานที่เพื่อลดการรวมตัวกันของคนหมู่มาก ทำให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานโดยมีการทำงานที่บ้านมากขึ้น โดยข้อมูลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในช่วงวันที่ 24-27 มีนาคม 2563 พบว่า ร้อยละ 32 ของคนทำงาน มีการทำงานจากที่บ้านอย่างน้อย 1 วันต่อสัปดาห์ การใช้บริการสินค้าทางออนไลน์มากขึ้นทั้งอาหารและสินค้าอุปโภคบริโภคโดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย เปิดเผยว่า ยอดขายสินค้าออนไลน์ (E-Commerce) และบริการส่งอาหารไปยังที่พัก (Food Delivery) ในช่วงระหว่างวันที่ 22 มีนาคม-30 เมษายน 2563 เพิ่มขึ้นจากช่วงเวลาปกติ คิดเป็นมูลค่าประมาณ 8,000 ล้านบาท โดยร้อยละ 85 เป็น E-Commerce และร้อยละ 25 เป็น Food Delivery รวมไปถึงการศึกษาที่มีการปรับเข้าสู่ระบบการเรียนการสอนออนไลน์มากขึ้น

- **คุณภาพชีวิตที่ไม่เหมือนเดิม** โดยกลุ่มคนเปราะบางจะได้รับผลกระทบค่อนข้างรุนแรง ทั้งจากตัวแรงงานที่รายได้ลดลง เช่น ลูกจ้างรายวัน ค่าขายอิสระ ซึ่งไม่มีหลักประกันทางรายได้ ประกอบกับการขาดเงินทุน การขาดเงินออม ส่งผลต่อความมั่นคงทางรายได้ ซึ่งอาจตกเป็น คนจน คนไร้บ้าน นอกจากนั้น คนกลุ่มเปราะบางยังเผชิญปัญหาในเรื่องสุขภาวะอันเนื่องมาจากข้อจำกัดในการป้องกันตนเองทั้งจากการมีหน้ากากอนามัย/เจลล้างมือ หรือ การเว้นระยะห่างของคนในครอบครัวจากข้อจำกัดทางเงินและสภาพที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในชุมชนแออัด จากผลการสำรวจ Behavioral Insights ของครัวเรือนไทยภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชี้ให้เห็นว่า คนจนเมืองมีจำนวนสมาชิกในที่อยู่อาศัย เฉลี่ย 3.54 คน ขณะที่คนในเขตเมืองมีจำนวนสมาชิก 1.92 คน/ที่อยู่อาศัย นอกจากนั้น อุปสรรคในการเข้าถึงบริการภาครัฐ ทั้งสาธารณสุข การศึกษา และกระบวนการยุติธรรม ในช่วงวิกฤติ COVID-19 ได้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนไทยเช่นกันแม้จะเป็นในระยะสั้น เนื่องจากบุคลากรและอุปกรณ์ทางการแพทย์มีจำนวนจำกัด จึงอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการรักษายาบาลของผู้ป่วยปกติที่ต้องมีการรักษาอยู่แล้วหรือเกิดการชะลอการเข้ารับการรักษาของผู้ป่วย ในขณะที่การหยุดเรียนหรือเลื่อนการสอบ ระบบการเก็บคะแนนและตัดเกรดจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง มีการใช้ระบบการเรียนการสอนออนไลน์แทนการเรียนในห้องเรียน ซึ่งอาจมีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ได้ นอกจากนี้ การเรียนหนังสืออยู่ที่บ้านอาจส่งผลกระทบต่อเด็กจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยที่ต้องพึ่งพาอาหารกลางวันจากโรงเรียน ซึ่งที่ผ่านมา มีโครงการช่วยเหลือด้านอาหารกลางวันแก่เด็กในโรงเรียนกว่า 46,000 แห่งทั่วประเทศ สำหรับในเรื่องกระบวนการยุติธรรม วิกฤติ COVID-19 ส่งผลให้ศาลชั้นต้นทั่วประเทศเลื่อนการพิจารณาคดีมากถึง 163,620 แส่นคดี ส่งผลกระทบต่อประชาชน-คู่ความ-ผู้มีอรรถคดี เป็นจำนวนมาก

- **ผลกระทบต่อสุขภาพจิต** จากปัญหาการมีงานทำและรายได้ รวมถึงแรงกดดันในการดำรงชีพ อาจส่งผลต่อสุขภาพจิต และปัญหาครอบครัว จากผลการสำรวจของสำนักวิจัยซูเปอร์โพล พบว่า ร้อยละ 67.5 ของกลุ่มตัวอย่างมีความเครียดเพิ่มขึ้น ร้อยละ 30.5 มีความเครียดเท่าเดิม และมีเพียงร้อยละ 2 ที่ความเครียดลดลง และจากข้อมูลของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว พบว่า สถิติความรุนแรงในครอบครัวในเดือนมีนาคม 2563 มีจำนวนเพิ่มขึ้นจำนวน 10 ราย จากเดือนกุมภาพันธ์ 2563 และเพิ่มขึ้น 14 ราย เมื่อเทียบกับเดือนมีนาคม 2562 แม้ว่าจะเพิ่มขึ้นในจำนวนที่ไม่มากนัก แต่เป็นสัญญาณที่บ่งชี้ว่าควรจะต้องมีการเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด รวมทั้งยังพบว่า มีการฆ่าตัวตายเกิดขึ้นรวมทั้งสิ้น 38 ราย (ช่วงวันที่ 1–21 เมษายน 2563) ในจำนวนนี้มีผู้ฆ่าตัวตายสำเร็จสูงถึง 28 ราย

- **คุณภาพสิ่งแวดล้อม** การระบาดของ COVID-19 ส่งผลให้ปริมาณขยะทางการแพทย์ (Medical Waste) ที่เกิดจากการรักษาผู้ป่วยจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยมีจำนวนประมาณ 139.52 ตัน หรือคิดเป็น 1.55 ตันต่อวัน ในจำนวนนี้ ยังไม่รวมหน้ากากอนามัยที่ใช้แล้วจากคนทั่วไป ซึ่งถือว่าเป็นขยะติดเชื้อเกือบ 2 ล้านชิ้นต่อวัน นอกจากนี้ พฤติกรรมการจับจ่ายใช้สอยในรูปแบบออนไลน์และบริการจัดส่งอาหารที่เพิ่มสูงขึ้นมีผลให้ขยะพลาสติก และกระดาษที่ใช้เป็นบรรจุภัณฑ์จากธุรกิจเดลิเวอรี่มีปริมาณเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบันและในอนาคต จากการประเมินของกรมควบคุมมลพิษ พบว่า รูปแบบเดลิเวอรี่สร้างขยะพลาสติกเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 15 ขณะเดียวกันในด้านทรัพยากรธรรมชาติ พบว่ามีการฟันตัวของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลมาจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ลดลง มาตรการปิดสถานที่ และงดการเดินทางระหว่างเมืองและระหว่างประเทศ ทำให้ปริมาณการจราจรลดลง ส่งผลให้คุณภาพอากาศดีขึ้น โดยค่า PM 2.5 มีค่าเฉลี่ย 20 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรในช่วงวันที่ 1-17 มีนาคม 2563 ลดลงจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้วร้อยละ 20 มีการพบเห็นสัตว์หายากออกมาหากินมากขึ้น เช่น พะยูมจำนวนมากว่ายน้ำมารวมตัวกันบริเวณเกาะลิบง จ. ตรัง ผูกค่างแว่นถิ่นใต้ราว 200 ตัวในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง จ. สุราษฎร์ธานี

การปรับตัวของสังคมไทย (โอกาส/บทเรียน)

- **การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation)** เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันมากขึ้น ในช่วงเกิดโรค COVID-19 ที่หลังจากนี้จะกลายเป็นความคุ้นชินของคนในสังคมทุกเพศ ทุกวัย ดังจะเห็นได้ว่ามีนวัตกรรม สินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับระบบดิจิทัลเป็นจำนวนมาก จากทั้งบริษัทขนาดใหญ่และเล็ก ซึ่งถือเป็นโอกาสลงทุนด้านดิจิทัล เพื่อ Transform เป็นธุรกิจดิจิทัล (Digital Business) อย่างจริงจัง ทำให้การดำเนินธุรกิจเชิงอุตสาหกรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีความยืดหยุ่นเพื่อรับมือกับวิกฤตต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ รวมทั้งเกิดประโยชน์และรองรับการดำเนินชีวิตของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การทำงานจากที่บ้าน การจัดทำ Business Continuity Plan (BCP) และ Business Continuity Management (BCM) ซึ่งถือเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าสำหรับองค์กรที่กำลังเผชิญกับผลกระทบจาก COVID-19 ตลอดจนการประยุกต์ใช้ดิจิทัลในการดำเนินการธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจ E-Commerce Logistics, Delivery, สังคมแบบไร้เงินสด และระบบการขายสินค้าแบบอัตโนมัติ รวมทั้งการบริการออนไลน์ใหม่ๆ ที่จากเดิมเป็นการทำออฟไลน์ เช่น การศึกษา สุขภาพ การแพทย์ อีเวนต์ต่างๆ วิกฤต COVID-19 กระตุ้นให้ภาครัฐและผู้ประกอบธุรกิจได้ปรับตัวไปสู่การดำเนินการและธุรกิจในรูปแบบใหม่ เพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภค รูปแบบการดำเนินชีวิตของคน และธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

• **การตระหนักในเรื่องการดูแลสุขภาพ** วิกฤติ COVID-19 ทำให้เกิดการปรับตัวของผู้คน เกิดเป็นการเรียนรู้ที่จะรับมือกับการระบาดของโรคอุบัติใหม่และการดูแลตัวเองให้มีสุขภาพที่ดี จนเกิดความรู้ที่สามารถนำไปใช้ป้องกันและดูแลสุขภาพตนเองได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารและแหล่งความรู้ด้านสุขภาพที่หลากหลาย มีความเข้าใจและสามารถประเมินความน่าเชื่อถือและความเหมาะสมของเนื้อหาต่างๆ จนนำมาปรับใช้กับการดำรงชีวิตได้ ตลอดจนนำไปสู่การตัดสินใจลงปฏิบัติและประเมินผล จนเกิดเป็นความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดูแลสุขภาพรักษาสุขภาพของตนเอง และนำไปปรับใช้กับกิจกรรมในการประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นมาตรฐานความสะอาด เพื่อสร้างความมั่นใจและเชื่อมั่นให้แก่ผู้ใช้บริการ นอกจากนี้ การระบาดของ COVID-19 ทำให้เราเห็นถึงศักยภาพของระบบสาธารณสุขไทยว่ามีความพร้อมในการควบคุมการระบาดโรคน่าพอใจ ซึ่งเป็นผลมาจากการมีทรัพยากรทางการแพทย์ที่มีคุณภาพ และการทำงานในเชิงรุกโดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งเป็นบุคลากรเสริมที่ทำให้ระบบสาธารณสุขไทยมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

• **การตระหนักถึงการมีหลักประกันทางรายได้รองรับในยามวิกฤต** จากตัวเลขผู้ลงทะเบียนขอรับการชดเชยทางการเงินภายใต้โครงการ “เราไม่ทิ้งกัน” จำนวน 24 ล้านราย ซึ่งมีเงื่อนไขไม่เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 สะท้อนว่ามีแรงงานกว่าร้อยละ 60 ที่ไม่มีหลักประกันการทำงาน ซึ่งเมื่อได้รับผลกระทบจากวิกฤตทำให้มีความเสี่ยงต่อการขาดรายได้ อย่างฉับพลัน ขณะที่ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน ปี 2561 ชี้ว่ามีคนร้อยละ 87.2 มีเงินออมเพียงพอใช้ดำรงชีพได้น้อยกว่า 1 ปีเท่านั้น สะท้อนถึงความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือนที่ค่อนข้างเปราะบาง ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวางแผนทางการเงินของบุคคลและครัวเรือนที่ต้องเป็นไปอย่างรอบคอบ รวมถึงการมีความรู้ในการบริหารจัดการทางการเงิน ซึ่งในปัจจุบันมีรูปแบบการออมจำนวนมากที่เป็นหลักประกันทางการเงินบุคคลได้ อาทิ การออมในรูปแบบเงินสด การออมในรูปแบบประกันชีวิต การทำประกันสุขภาพ การเข้าระบบประกันสังคม วิกฤต COVID-19 จึงเป็นโอกาสที่จะหลายฝ่ายหันมาให้ความสำคัญกับการมีหลักประกันทางการเงินทั้งในยามวิกฤต และเพื่อความมั่นคงของชีวิตในระยะยาว

• **การตระหนักถึงความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม** แม้ภาครัฐมีมาตรการช่วยเหลือเยียวยาและบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนกลุ่มต่างๆ แต่ด้วยกระบวนการทางราชการอาจทำให้มีความล่าช้าและไม่ทั่วถึง ภาคประชาสังคมจึงมีบทบาทสำคัญในการร่วมช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบ ทั้งนี้ จากพื้นฐานของสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเอื้อเฟื้อ เมื่อเกิดวิกฤติในแต่ละครั้งทั้งเหตุการณ์สึนามิเมื่อปี 2547 น้ำท่วมหนักในปี 2554 และในครั้งนี้วิกฤติ COVID-19 ทำให้เห็นบทบาทและความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมจากการให้ความช่วยเหลือ/แบ่งปันเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนผู้ได้รับผลกระทบ

ตัวอย่างกิจกรรมเพื่อสังคมในช่วงวิกฤติ COVID-19

- โครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤต COVID-19 เช่น กองทุนเทใจสู้ COVID-19 โครงการผลิตโล่ป้องกัน COVID-19 เพื่อการตรวจเชื้ออย่างปลอดภัย โครงการจัดหาอุปกรณ์ป้องกันการแพร่เชื้อสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ที่ดูแลสตรีตั้งครรภ์
- โครงการอื่นๆ ที่เกิดจากพลังจิตอาสาของเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนของตนเอง เช่น กิจกรรม “คูป้องกันปันความอึด คนมีจ่ายให้ คนลำบากกินฟรี สู้วิกฤต COVID-19” กิจกรรม “สู้ปันสุข แบ่งปันอาหารริมทาง สุขจากกาให้ในยุค COVID-19”
- การออกมาตรการจัดการกับโรคระบาดในชุมชน เพื่อป้องกันคนกลุ่มเสี่ยงที่จะติดเชื้อ เช่น ผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กเล็ก กลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อรัง พร้อมกับการมีมาตรการดูแลทางสังคม เช่น การตั้งโรงงาน การดูแลกันเรื่องความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งถือเป็นพัฒนาการของชุมชนที่สำคัญยิ่งและสามารถยกระดับเป็นธรรมนูญรับมือภัยพิบัติและป้องกันโรคระบาดอื่นๆ ได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

- **การพัฒนาระบบนิเวศดิจิทัล (Digital Ecosystem)** ให้รองรับกับการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนไทย โดยส่งเสริมและพัฒนาระบบดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ภาคธุรกิจและประชาชนสามารถเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนลดข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์และความแตกต่างของวัตถุประสงค์การใช้งาน และการส่งเสริมให้มี Data Center ขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นโครงสร้างดิจิทัลพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินธุรกิจ ในสถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมที่อยู่ทั้งในภาวะปกติและภาวะวิกฤต
- **การสร้างหลักประกันด้านรายได้และยกระดับประกันสังคมให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุม** เพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงหลักประกันทางรายได้และสังคมที่เพียงพอเมื่อเผชิญภาวะวิกฤตต่างๆ โดยมีระบบฐานข้อมูลผู้ประกันตนที่แม่นยำ ตลอดจนปรับปรุงแนวปฏิบัติในการเยียวยาผู้ประกันตนที่ได้รับผลกระทบให้มีความรวดเร็วและทั่วถึง การส่งเสริมระบบการออมตลอดชีวิตให้กับประชาชนทุกคน รวมทั้งการจัดระเบียบการจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตต่างๆ
- **การส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์และรับมือปัญหาในภาวะวิกฤต** ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน ความคิดสร้างสรรค์ และเครือข่ายอาสาสมัคร เพื่อยกระดับการบริหารจัดการสถานการณ์ในภาวะวิกฤตให้เป็นธรรมาภิบาลกับการระบาดของโรคอุบัติใหม่และวิกฤตเรื่องอื่นๆ ในอนาคต โดยอาศัยต้นแบบของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่ยอมรับถึงประสิทธิผลที่ช่วยเสริมศักยภาพของระบบสาธารณสุขไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม
- **การเสริมสร้างให้สังคมไทยเป็นสังคมพหุปัญญา** ที่รอบรู้รอบด้านและสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ถึงกันทั้งเรื่องสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเข้าใจว่าการจัดการปัญหาไม่สามารถแยกส่วนกันได้ ทุกอย่างเกี่ยวข้องกันทั้งหมด เมื่อเกิดปัญหาโรคระบาดขึ้นมา จะส่งผลกระทบเชื่อมโยงกัน ทั้งสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การพัฒนาที่มีได้มุ่งเน้นเพียงมิติใดมิติหนึ่ง ย่อมส่งผลต่อความยั่งยืนในอนาคต
- **การเรียนรู้และถอดบทเรียนจากการดำเนินการต่างๆ** ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและเตรียมความพร้อมในการทำงานและบริหารจัดการของภาครัฐให้สามารถรองรับสถานการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในระยะต่อไปได้อย่างเหมาะสมและรวดเร็ว โดยเฉพาะการบริหารจัดการข้อมูล (Data Management) ที่จะช่วยวิเคราะห์และติดตามเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรคและการส่งผ่านความช่วยเหลือ/เยียวยาต่างๆ ไปยังกลุ่มที่ได้รับผลกระทบได้อย่างแม่นยำและครอบคลุม รวมถึงการสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาด้านสาธารณสุขให้สามารถสร้างเครื่องมือและเวชภัณฑ์ต่างๆ ที่จะรับมือภาวะวิกฤตได้อย่างเพียงพอและทันทั่วถึง

ตัวชี้วัดภาวะสังคม (รายไตรมาส)														
องค์ประกอบหลัก	2560				2561				2562				2563	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	
1. คุณภาพของคน														
การมีงานทำ ^{1/}														
การมีงานทำ (พันคน)	37,443	37,538	37,647	37,205	37,361	37,884	38,301	37,911	37,703	37,782	37,486	37,483	37,424	
อัตราการว่างงาน (ร้อยละ)	1.21	1.22	1.19	1.12	1.24	1.07	0.96	0.93	0.92	0.98	1.04	0.98	1.03	
อัตราการว่างงานตามระดับการศึกษา (ร้อยละ)														
- รวม	1.21	1.24	1.19	1.12	1.24	1.07	0.96	0.93	0.92	0.98	1.04	0.98	1.05	
- ประถมศึกษาและต่ำกว่า	0.62	0.53	0.45	0.57	0.60	0.47	0.40	0.40	0.43	0.35	0.40	0.53	0.51	
- มัธยมศึกษาตอนต้น	1.27	1.57	1.47	1.27	1.62	1.13	1.07	1.07	1.20	1.12	1.26	1.07	1.29	
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	1.64	1.41	1.21	1.22	1.53	1.22	1.09	1.15	0.95	1.21	1.09	1.13	1.22	
- อาชีวศึกษา	2.25	2.51	1.61	1.45	2.03	1.90	1.15	1.31	1.34	2.05	2.05	1.48	1.22	
- วิชาชีพชั้นสูง	2.34	2.63	2.47	1.89	2.18	2.42	1.42	1.41	1.71	1.89	1.31	1.40	1.52	
- อุดมศึกษา	1.91	2.02	2.40	2.07	1.96	1.90	2.11	1.85	1.56	1.78	2.15	1.71	1.84	
การทำงานต่ำกว่าระดับ (พันคน)	335.6	350.1	271.4	256.0	335.7	282.5	319.0	232.8	335.8	239.2	192.7	230.6	284.2	
(ทำงานน้อยกว่า 35 ชม./สพ.ที่พร้อมจะทำงานเพิ่ม)														
สัดส่วนกำลังแรงงานตามระดับการศึกษา (ร้อยละ)														
- รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	
- ประถมศึกษาและต่ำกว่า	45.80	45.49	45.36	45.06	45.68	45.01	44.96	44.81	44.24	43.96	43.94	43.92	42.76	
- มัธยมศึกษาตอนต้น	16.39	16.38	16.85	16.88	16.56	16.69	16.89	16.73	17.06	16.65	17.30	17.39	16.53	
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	12.64	12.77	12.61	12.75	12.77	12.94	13.07	13.20	13.34	13.55	13.40	13.21	13.71	
- อาชีวศึกษา	3.71	3.60	3.76	3.66	3.52	3.62	3.69	3.65	3.47	3.66	3.72	3.67	3.66	
- วิชาชีพชั้นสูง	4.99	5.22	5.18	5.16	5.15	5.28	5.17	5.27	5.37	5.48	5.40	5.53	5.59	
- อุดมศึกษา	16.46	16.54	16.25	16.49	16.32	16.46	16.23	16.34	16.52	16.70	16.24	16.27	17.74	
สุขภาพ														
จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคที่ต้องเฝ้าระวัง (ราย) ^{2/}														
- ปอดอักเสบ	65,600	53,992	79,748	68,401	74,881	58,699	90,160	59,861	73,553	51,353	63,816	67,472	75,221	
- ไข้เลือดออก	7,060	9,170	32,410	5,321	6,830	24,029	35,564	20,499	15,548	31,766	54,906	27,686	9,012	
- มือ เท้า และปาก	15,746	18,248	28,213	7,982	10,079	14,626	32,718	12,585	9,254	12,916	35,866	9,167	5,303	
- ไข้หวัดใหญ่	20,192	18,930	102,122	50,567	40,995	25,698	73,042	43,628	133,369	61,229	108,345	89,575	97,934	
- บิด	1,416	1,501	1,146	784	1,132	965	741	561	646	731	642	499	654	
- หัด	1,398	711	591	485	630	632	1,186	3,108	2,065	1,582	1,520	1,395	730	
- ฉีหนู	575	601	1,166	1,132	402	637	932	569	466	495	710	494	259	
- ใช้สมองอักเสบ	251	210	211	143	182	231	200	132	258	199	212	222	250	
- อหิวาตกโรค	2	2	2	2	0	2	2	1	6	4	1	1	0	
- ไข้กาฬหลังแอ่น	5	9	8	6	1	9	3	7	6	5	6	6	5	
- พิษสุนัขบ้า	1	4	2	4	7	3	3	2	0	2	0	1	0	
2. ความมั่นคงทางสังคม														
ความสงบสุขในสังคม (ต่อประชากรแสนคน) ^{3/}														
- สัดส่วนการบาดเจ็บและตายด้วยอุบัติเหตุ	22.75	20.26	19.30	25.44	26.17	25.80	22.92	27.58	27.70	25.95	23.04	25.87	25.20	
- สัดส่วนคดีชีวิต ร่างกาย และเพศ	6.81	6.97	6.85	6.48	6.56	6.81	6.09	6.63	6.41	6.61	5.86	5.59	5.51	
- สัดส่วนคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน	18.94	21.25	22.12	21.05	16.62	16.60	17.09	17.05	17.61	16.33	18.52	17.72	16.64	
- สัดส่วนคดียาเสพติด	96.30	94.07	110.98	113.86	95.45	113.75	107.24	110.47	141.67	138.56	143.41	134.62	135.18	
การคุ้มครองผู้บริโภค ^{5/}														
จำนวนเรื่องร้องเรียน (ราย)	1,701	2,807	2,304	2,058	1,766	1,661	2,191	1,823	2,732	5,839	3,989	3,005	2,558	
- กรณีสัญญา	548	1,380	928	851	660	795	1,072	664	1,170	1,050	1,018	779	528	
- กรณีฉลาก	618	472	486	450	522	433	482	434	459	706	545	395	547	
- กรณีโฆษณา	432	827	734	432	330	253	417	439	726	3,432	1,705	1,328	949	
- กรณีกฎหมาย	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
- กรณีขายตรงและตลาดแบบตรง	103	128	156	325	254	180	220	286	377	651	721	503	534	
การให้คำปรึกษาทางสายด่วน 1166 (ราย)	12,071	12,681	9,432	11,127	11,082	14,879	13,684	12,859	11,759	11,579	13,127	11,531	15,258	

ตัวชี้วัดภาวะสังคม (รายปี)

องค์ประกอบหลัก	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562
1. คุณภาพของคน											
การทำงานทำ											
ผลิตภาพแรงงาน กรณีแรงงาน (บาท/คน/ปี) ^{6/}	203,072	216,435	215,823	228,623	239,217	242,456	250,457	261,269	273,594	281,893	290,506
อัตราการมีงานทำ (ร้อยละ) ^{7/}	98.13	98.43	98.83	98.81	98.81	98.70	98.62	98.50	98.32	98.52	98.52
อัตราการว่างงาน (ร้อยละ) ^{7/}	1.49	1.04	0.68	0.66	0.72	0.84	0.88	0.99	1.18	1.05	0.99
การทำงานต่ำกว่าระดับ (พันคน) ^{6/}	605	521	383	347	336	256	273	275	303	293	250
(ทำงานน้อยกว่า 35 ชม./สพ.ที่พร้อมจะทำงานเพิ่ม)											
สุขภาพ^{8/}											
อัตราผู้ป่วยนอก (ต่อประชากรพันคน)	2,639	2,816	2,948	3,116	2,917	2,837	3,160	3,733	3,691	3,393	
อัตราการป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อ (ต่อประชากรแสนคน)											
- มะเร็ง และเนื้องอกทุกชนิด	613	784	821	862	902	829	1,026	1,083	1,117	1,181	
- หัวใจ	793	845	936	955	887	845	1,012	1,027	810	1,069	
- เบาหวาน	736	793	849	868	1,081	1,033	1,233	1,293	1,345	1,439	
- ความดันโลหิต	981	1,059	1,187	1,246	1,622	1,561	1,901	2,009	2,091	2,245	
ความผิดปกติทางจิต/จิตเภท/ความหลงผิด (ต่อประชากรแสนคน)	50	57	64	63	83	79	92	95	98	101	
ความผิดปกติทางอารมณ์ (ต่อประชากรแสนคน)	26	31	34	35	43	45	55	58	61	70	
ความผิดปกติจากโรคประสาท/ความเครียด (ต่อประชากรแสนคน)	61	56	60	54	46	39	44	42	42	41	
ภาวะแปรปรวนทางจิตและพฤติกรรม (ต่อประชากรพันคน)	49	57	61	62	60	51	72	76	90	88	
ประชากร											
อัตราส่วนภาวะพึ่งพิง (ร้อยละ) ^{9/}	48.11	55.22	55.47	55.83	56.29	56.85	57.50	58.24	59.06	59.97	60.99
สัดส่วนคนยากจน (ร้อยละ) ^{10/}	17.88	16.37	13.22	12.64	10.94	10.53	7.21	8.61	7.87	9.85	
การศึกษา											
อัตรานักเรียนต่อประชากรวัยเรียน ^{11/}											
- ประถมศึกษา	104.00	104.30	103.50	104.00	102.72	102.24	102.40	102.74	101.53	101.38	
- มัธยมศึกษาตอนต้น	94.87	98.01	98.43	97.65	96.75	97.13	98.71	96.77	96.48	87.70	
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	69.57	71.68	72.18	73.18	75.07	77.29	78.45	78.57	78.72	79.53	
- อุดมศึกษา (ปริญญาตรีและต่ำกว่า)	56.21	46.21	47.18	51.85	46.48	46.22	48.17	47.72	49.13	49.46	
จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรกลุ่มอายุ 15 ปีขึ้นไป ^{12/}	8.1	8.2	8.2	8.0	8.0	8.1	8.5	8.5	8.6	8.6	8.7
จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรกลุ่มอายุ 15-59 ปี ^{13/}	8.9	9.0	9.1	8.8	8.9	9.0	9.3	9.4	9.5	9.6	9.7
- ชาย	9.0	9.1	9.2	8.9	8.9	9.0	9.3	9.3	9.4	9.5	9.5
- หญิง	8.9	9.0	9.1	8.8	8.9	9.0	9.4	9.5	9.6	9.7	9.8
จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ^{13/}	4.4	4.6	4.7	4.5	4.7	4.8	5.0	5.0	5.0	5.1	5.2
- ชาย	5.1	5.3	5.4	5.1	5.3	5.4	5.6	5.7	5.7	5.7	5.8
- หญิง	3.9	4.1	4.2	4.1	4.3	4.3	4.5	4.5	4.5	4.6	4.7
2. ความมั่นคงทางสังคม											
สถาบันครอบครัว											
สัดส่วนครัวเรือนที่มีที่อยู่อาศัยถาวร (ร้อยละ) ^{14/}	99.70	99.78	99.84	99.53	99.71	99.64	99.59	99.62	99.69	99.73	99.81
ดัชนีครอบครัวอบอุ่น (ร้อยละ) ^{15/}	63.18	63.08	65.17	68.31	65.58	65.53	65.34	67.98	-	-	-
หลักประกันทางสังคม											
ร้อยละของการมีหลักประกันสุขภาพ ^{16/}	99.47	99.36	99.95	99.90	99.87	99.84	99.92	99.95	99.95	99.94	99.92
- ประกันสังคม	15.34	15.60	15.91	15.99	16.54	16.83	17.18	17.67	17.95	18.47	18.91
-สวัสดิการข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	7.90	7.75	7.77	7.69	7.80	7.62	7.37	7.21	7.48	7.63	7.74
- ประกันสุขภาพถ้วนหน้า	75.86	75.20	75.28	75.27	74.61	73.48	73.71	73.44	72.84	72.16	71.39
- สิทธิสวัสดิการพนักงานส่วนท้องถิ่น	-	-	-	-	0.15	0.87	0.93	0.93	0.92	0.94	0.94
- สิทธิอื่นๆ	0.37	0.81	1.00	0.95	0.93	1.03	0.73	0.70	0.76	0.73	0.94
- สิทธิว่าง (ผู้ยังไม่ลงทะเบียนสิทธิ)	0.53	0.64	0.05	0.10	0.13	0.16	0.08	0.05	0.05	0.06	0.08
สัดส่วนผู้ประกันตนต่อกำลังแรงงาน ^{17/}	24.53	25.11	27.07	29.70	31.56	35.32	35.77	36.69	38.44	41.62	43.42
ความสงบสุขในสังคม (ต่อประชากรแสนคน)											
อัตราการตายด้วยอุบัติเหตุการจราจรทางบก ^{18/}	n.a.	n.a.	34.27	33.61	32.84	32.00	30.69	33.45	33.14	30.47	31.40
สัดส่วนคดีชีวิต ร่างกาย และเพศ ^{3/}	51.40	45.80	39.76	40.03	36.97	37.26	25.92	31.46	27.72	26.66	25.00
สัดส่วนคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ^{3/}	93.70	88.90	78.88	79.72	77.40	72.70	75.80	96.57	85.24	68.81	71.70
สัดส่วนคดียาเสพติด ^{3/}	371.60	416.40	539.91	596.19	719.39	558.68	249.43	349.94	424.55	436.15	570.40
ร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำต่อคดีทั้งหมด	13.57	12.62	11.77	19.98	20.37	17.52	19.03	20.02	23.37	23.77	

ภาวะสังคมไทยไตรมาสหนึ่ง ปี 2563

ตัวชี้วัดภาวะสังคม (รายปี) ต่อ

องค์ประกอบหลัก	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562
การคุ้มครองผู้บริโภค^{5/}											
จำนวนเรื่องร้องเรียน (ราย)	6,818	6,574	7,427	9,489	7,093	6,638	7,118	7,409	8,870	11,236	15,565
- กรณีสัญญา	2,794	2,362	2,927	3,547	2,729	2,571	2,875	2,637	3,707	3,191	4,017
- กรณีฉลาก	2,827	2,835	3,121	3,876	2,631	2,352	2,552	2,010	2,026	1,871	2,105
- กรณีโฆษณา	1,072	1,354	1,257	2,013	1,033	1,515	1,119	1,628	2,425	1,439	7,191
- กรณีกฎหมาย	-	-	5	38	624	69	6	37	-	-	-
- กรณีขายตรงและตลาดแบบตรง	125	23	117	15	76	131	566	1,097	712	940	2,252
การให้คำปรึกษาทางสายด่วน 1166 (ราย)	34,804	53,341	61,242	60,982	41,773	38,701	49,708	47,329	45,311	52,504	47,996
3. ความเป็นอยู่และพฤติกรรมของคน											
พฤติกรรมในการบริโภค											
ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค (ร้อยละของค่าใช้จ่ายรวม) ^{19/}	87.90	88.32	88.07	88.30	88.07	87.90	87.20	87.10	86.97	86.60	86.50
ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค (ร้อยละของค่าใช้จ่ายรวม) ^{19/}	12.10	11.68	11.93	11.70	11.93	12.12	12.89	12.90	13.03	13.40	13.50
อัตราการบริโภคสุราของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (ร้อยละ) ^{20/}	32.04	-	31.53	-	32.22	32.29	34.00	-	28.40	-	-
อัตราการบริโภคบุหรี่ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (ร้อยละ) ^{20/}	20.70	-	21.36	-	19.94	20.72	19.90	-	19.10	-	-
การใช้เวลาในชีวิตประจำวัน											
การใช้บริการจากสื่อต่างๆ (ชม./วัน) ^{21/}	2.90	-	-	-	-	-	3.19	-	-	-	-
- การอ่านหนังสือ (รวมสิ่งพิมพ์/วารสารทางอินเทอร์เน็ต)	1.00	-	-	-	-	-	1.11	-	-	-	-
- การดูโทรทัศน์	2.70	-	-	-	-	-	3.00	-	-	-	-
- การดูวิดีโอ	2.50	-	-	-	-	-	2.07	-	-	-	-
- การฟังรายการวิทยุ	1.60	-	-	-	-	-	1.64	-	-	-	-
- การท่องอินเทอร์เน็ต	1.90	-	-	-	-	-	2.03	-	-	-	-
- การฟังสื่ออื่นๆ	-	-	-	-	-	-	1.26	-	-	-	-
จำนวนประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปที่ใช้ Internet (ล้านคน) ^{22/}	12.33	13.80	14.80	16.60	18.30	21.70	24.59	29.80	33.40	36.00	-
4. สิ่งแวดล้อม											
สารอันตราย											
ปริมาณการใช้สารเคมี (ล้านตัน) ^{23/}	39.64	79.96	65.36	68.13	62.38	21.42	20.36	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
ขยะ											
การผลิตขยะที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ (ล้านตัน) ^{23/}	24.11	24.22	25.35	24.73	26.77	26.19	26.85	27.06	27.37	27.93	-
การผลิตขยะที่เกิดขึ้นใน กทม. (ล้านตัน) ^{23/}	3.22	3.20	3.37	4.01	4.13	3.94	4.19	4.21	4.88	4.85	-
ความสามารถในการกำจัดขยะแบบถูกสุขลักษณะใน กทม. (ล้านตัน) ^{23/}	3.22	3.20	3.37	4.01	4.13	3.94	3.70	3.73	3.88	3.93	-
ปริมาณของเสียอันตรายทั่วประเทศ (ล้านตัน) ^{23/}	3.07	3.16	3.41	3.57	3.30	2.69	3.45	3.51	2.63	1.89	-
มลพิษทางอากาศ											
ค่าเฉลี่ยฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน มคก./ลบ.ม. (บริเวณพื้นที่ทั่วไปใน กทม.) ^{23/}	42.50	37.80	38.10	38.20	41.00	41.30	38.20	38.38	35.43	46.29	43.14

- ที่มา: 1/ รายงานการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
- 2/ สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
- 3/ ข้อมูลสถิติคดีอาญา อาชญากรรม อุบัติเหตุจราจร จากระบบสารสนเทศสถานีตำรวจ (CRIMES) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และข้อมูลประชากรจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2543-2573 และ พ.ศ. 2553-2583 ประเมินโดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- 4/ กองงานข้อมูลและข้อสนเทศ สำนักพัฒนากระบวนการงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- 5/ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานกฤษฎีกา (การให้บริการรักษาพยาบาล 1166 สคบ. ให้บริษัทเอกชนดำเนินการตั้งแต่วันที่ 4 ปี พ.ศ. 2552)
- 6/ ข้อมูล GDP chain volume measures [reference year = 2002] (original) จากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และข้อมูลการมีงานทำจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม นายเหตุ ตั้งแต่ ปี 2556 ข้อมูลการมีงานทำการปรับค่าอำนาจหน้าที่โดยชุดข้อมูลค่าคาดประมาณประชากรของประเทศไทย ปี 2553-2583
- 8/ สถิติสาธารณสุข กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข ตั้งแต่ปี 2550 ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการเก็บข้อมูลจาก 75 กลุ่มโรค เป็น 298 กลุ่มโรค
- 9/ การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2543-2573 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ปี 2553 การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- 10/ การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ประมวลผลโดยกองพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สศช.
- 11/ สถิติการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยสถานศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
- 12/13/ ข้อมูลปี 2545-2546 จากรายงานผลการประเมินโอกาสและคุณภาพการศึกษาของคนไทย สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นไป จากการศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทย กลุ่มพัฒนาเครือข่ายสารสนเทศ สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- 14/ รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
- 15/ มีการจัดทำข้อมูลปี 2559 เป็นปีสุดท้าย สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- 16/ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข
- 17/ สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน และสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
- 18/ ระบบบูรณาการข้อมูลการตายจากอุบัติเหตุทางถนน <http://rti.ddc.moph.go.th/RTDDI/Modules/Report/Report11.aspx> และประชากรกลางปี กระทรวงสาธารณสุข
- 19/ รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
- 20/ การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2547, 2550, 2554, 2557 และ 2560 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม การสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2552, 2556 และ 2558 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ปี 2544-2548 เป็นการสำรวจของประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไป) ทำการสำรวจทุก 2 ปี
- 21/ รายงานการสำรวจการใช้เวลาของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ทำการสำรวจทุก 5 ปี
- 22/ ข้อมูลปี 2545-2551 ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ และการสำรวจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ครัวเรือน) พ.ศ. 2552-2560 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
- 23/ รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.). 2562. จำนวนกลุ่มเด็กและเยาวชนในครอบครัวยากจนและด้อยโอกาส สืบค้นจาก: <https://www.thaipost.net/main/detail/49985>
- <https://www.isranews.org/thaireform/thaireform-news/82377-edu82377.html> (วันที่ค้นข้อมูล 20 พฤษภาคม 2563)
- ชาตรี แมตส์ และศิริโชค วรรณวิจิตร. 2560. การสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพ: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรดิตถ์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 2: กรกฎาคม-ธันวาคม 2560.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2562. “โครงสร้างหนี้ครัวเรือนไทยและนัยต่อฐานการเงินภาคครัวเรือน”. รายงานนโยบายการเงิน ธันวาคม 2562.
- _____. 2563. เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือน.
- _____. 2563. “มาตรการช่วยเหลือด้านสินเชื่อสำหรับลูกหนี้”. รายงานนโยบายการเงิน มีนาคม 2563.
- _____. 2563. “มาตรการภาครัฐเพื่อเยียวยาผลกระทบจาก COVID-19”. รายงานนโยบายการเงิน มีนาคม 2563.
- _____. 2563. สถิติสถาบันการเงิน.
- สรา ชื่นโชคสันต์ ภาวนิสร ชั่ววัลลี และวิริยะ ดำรงค์ศิริ. 2562. “8 ข้อเท็จจริง ปัญหาการเงินของครัวเรือนไทย”. ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. 2563. สถิติเรื่องร้องเรียน สำนักรับเรื่องร้องเรียน และคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการโทรคมนาคม ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม–31 มกราคม 2563.
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. 2563. “ผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค ของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563”. รายงานเดือนมกราคม–มีนาคม 2563.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.). 2563. สรุปผลการสำรวจ “คนจนเมืองในภาวะวิกฤติโควิด-19 และข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล”.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2546-2560. ข้อมูลสถิติฉบับย่อประจำปีการศึกษา. จำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่จบการศึกษาจำแนกตามชั้นและระดับการศึกษา.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2557-2562. การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร (Labor Force Survey : LFS). จำนวนแรงงานที่ไม่ได้อยู่ในการจ้างงาน การศึกษาและการฝึกอบรม ค่าจ้างเฉลี่ยที่แรงงานได้รับต่อเดือน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2561. การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (หรือ Socio-Economic Survey: SES) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา กลุ่มเด็กและเยาวชนในกลุ่มครัวเรือนที่รวยและยากจน
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2563. ค่าใช้จ่ายการบริโภคของครัวเรือนหมวดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2563. ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสแรกปี 2563 และแนวโน้มปี 2563. กองยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และบริษัทศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ จำกัด (SAB). 2563. โครงการสำรวจและศึกษาเพื่อการเฝ้าระวังและเตือนภัยในรายงานภาวะสังคมรายไตรมาส ประจำปี 2562 เรื่องที่ 2 การศึกษาสาเหตุที่คนไทยก่อหนี้เพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคล.
- สำนักโรคติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. 2562. รายงานสถานการณ์โรคที่เฝ้าระวังทางระบาดวิทยา.
- ศูนย์ข้อมูลข้อสนเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. 2563. สถิติคดีจราจรทางบก มกราคม–มีนาคม 2563.
- ศูนย์ข้อมูลข้อสนเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. 2563. สถิติคดีอาญา มกราคม–มีนาคม 2563.
- ศูนย์ข้อมูลคดี สำนักงานแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม. 2563. สถิติคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลในความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548. พฤษภาคม 2563.
- ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน 2563. สรุปผลการเกิดอุบัติเหตุช่วงเทศกาลสงกรานต์ 2563.
- ศูนย์ ThaiRAP : mTHAI ROAD ASSESSMENT PROGRAMME. ใน 1 ปี เราสูญเสียอะไรบ้างจากอุบัติเหตุบนถนนไทย. มีนาคม 2563.
- International Labour Office (ILO). 2015. “What does NEETs mean and why is the concept so easily misinterpreted?”. <https://blogs.worldbank.org/transport/can-covid-19-teach-us-something-road-safety-epidemic>.

กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม (กขส.)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

962 ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100

ผู้ประสานงาน / Contact persons

หากต้องการทราบรายละเอียดเพิ่มเติม กรุณาสอบถามได้ที่

E-mails : Nipha@nesdc.go.th

โทร. 0-2280-4085 ต่อ 3605

<http://social.nesdc.go.th/>

การเผยแพร่ที่จะมาถึง

มิถุนายน 2563	กรกฎาคม 2563	สิงหาคม 2563	กันยายน 2563
		รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสสอง ปี 2563	รายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี 2562
ตุลาคม 2563	พฤศจิกายน 2563	ธันวาคม 2563	มกราคม 2564
	รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี 2563		
กุมภาพันธ์ 2564	มีนาคม 2564	เมษายน 2564	พฤษภาคม 2564
รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสสี่และภาพรวม ปี 2563			รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสหนึ่ง ปี 2563